

# PROJEKT STOP STALKING

Slutevaluering 2019



SocialRespons 

For Dansk Stalking Center, februar 2019

## Indholdsfortegnelse

|  |    |
|--|----|
| INDLEDNING .....                         | 2  |
| BAGGRUND .....                           | 3  |
| OM EVALUERINGEN.....                     | 6  |
| PROJEKTETS INDHOLD OG AKTIVITETER .....  | 8  |
| KARAKTERISTIK AF CENTRETS BRUGERE .....  | 28 |
| INTERVENTION FOR STALKERE & UDSATTE..... | 31 |
| INTERVENTION FOR UDSATTE .....           | 34 |
| INTERVENTION FOR STALKERE.....           | 48 |
| KONKLUSION OG ANBEFALINGER .....         | 58 |

# INDLEDNING

Forskning og undersøgelser om stalking viser, at omkring 100.000 mennesker udsættes for stalking hvert år, at stalkingen ofte implicerer hjemmeboende børn og at stalkingen kan have voldsomme psykiske og sociale konsekvenser for både stalkingudsatte og deres børn. Den viser desuden, at stalkingen ofte strækker sig over flere år, at stalkingudsatte allerede efter et par uger er påvirket i en grad, så de begynder at ændre adfærd og at stalking i omkring en tredjedel af tilfældene udvikler sig til fysisk vold og i ekstreme tilfælde drab. Med udgangspunkt i viden oparbejdet om stalking peger forskningen på, at der er behov for en specialiseret og alternativ anti-stalking indsats, der omfatter både stalker og stalkingudsat. Dette behov understøttes af Dansk Stalking Center, der gennem en årrække har arbejdet for, at indsatserne omkring stalking bliver udbygget og professionaliseret.

Dansk Anti-Stalking Forening har eksisteret siden 2010 og blev oprettet med det overordnede mål at stoppe stalking. I 2015 oprettede foreningen Dansk Stalking Center, som er Nordens første specialiserede videns-, rådgivnings- og behandlingscenter. Centrets formål er at imødekomme en øget efterspørgsel på behandling og rådgivning fra stalkingudsatte samt fagpersoner. Overordnet set arbejder centret ud fra en målsætning om at forbedre stalkingudsattes vilkår, at indsamle og formidle viden om stalking og at hjælpe og støtte stalkingudsatte og deres sociale netværk, herunder stalkingudsattes børn. Herudover arbejder centret løbende for at udvikle nye stalking-forebyggende interventionsmodeller i samarbejde på tværs af faggrupper, sektorer og myndigheder.

I denne rapport præsenteres evalueringen af Projekt Stop Stalking. Stop Stalking har været et 2-årigt udviklingsprojekt gennemført i perioden 2016-2018 i et samarbejde mellem Dansk Stalking Center og Sydøstjyllands Politi. Projektet blev støttet af Justitsministeriets særlige kriminalpræventive pulje.

Omdrejningspunkterne i projekt Stop Stalking har været at videreudvikle samarbejdet mellem Dansk Stalking Center og Sydøstjyllands Politi – blandt andet gennem kompetenceudvikling af politiet og ved brug af samtykkeerklæringer – og desuden at udvikle og tilbyde intervention til både stalkingudsatte og stalkingudøvere. Sidstnævnte har ikke tidligere været en målgruppe for interventionen i Dansk Stalking Center, hvorfor evalueringsrapporten også tjener formålet at opsamle helt ny viden på dette område.

# BAGGRUND

Projekt Stop Stalking bygger videre på projektet En Tryk Hverdag (2014-2016). Oprindeligt var projekterne tænkt som ét samlet projekt, men da dette af finansieringsmæssige årsager ikke var muligt at realisere, deltes projektet i to. Projekt Stop Stalking er dermed at betragte som overbygningen til projektet En Tryk Hverdag og har bygget videre på den viden og de erfaringer, som blev etableret her.

Projekt En Tryk Hverdag blev ikke selvstændigt evalueret. Derfor blev der som baseline på evalueringen af projekt Stop Stalking udarbejdet en rapport, der opsamlede resultaterne fra En Tryk Hverdag. Formålet hermed var at etablere et fælles fundament for projekt Stop Stalking – herunder at tydeliggøre de erfaringer og den læring, som Stop Stalking byggede videre på. Resultaterne blev præsenteret i rapporten 'Stop Stalking, Baseline – opsamling på En Tryk Hverdag' og centrale pointer herfra opsummeres i det følgende.

## PROJEKT EN TRYK HVERDAG

I En Tryk Hverdag etablerede Dansk Stalking Center og Sydøstjyllands Politi et samarbejde med henblik på at kvalificere og styrke den fælles forebyggende stalkingindsats. Det kortsigtede mål var at øge politiets viden om stalking, så stalkingsager kunne håndteres mere effektivt, mens det langsigtede mål var at komme stalking til livs samt at minimere følgerne af stalking. En Tryk Hverdag var et samlende initiativ med flere tiltag, herunder opkvalificering af politiet og andre professionelle, udvikling af manualer og informationsmateriale, sparring og udviklingsmøder med fagpersoner på tværs af samarbejdsrelationer samt udviklingen af en app til stalkingudsatte. Samtlige planlagte tiltag blev realiseret i projektet, og både samarbejdet og projektet som helhed blev betegnet som en succes af begge projektsamarbejdets parter.

Væsentlige resultater og virkninger af En Tryk Hverdag var, at relevante medarbejdere hos Sydøstjyllands Politi opnåede øget viden om stalking og bedre forståelse for stalkingsagernes karakter, hvilket banede vejen for en hurtigere identifikation, vurdering og visitation i forbindelse med stalkingsager. I projektperioden blev der desuden introduceret og udviklet nye procedurer i sagsbehandlingen, hvilket lettede politiets arbejde med sagerne, og politiet oplevede at have fået nye værktøjer ved at kunne henvise stalkingudsatte til den tryghedsskabende app, Skytsengel, og til Dansk Stalking Center for vejledning. Gennem En Tryk Hverdag opnåede politiet øget kendskab til mulighederne i den gældende lovgivning, og der blev etableret samarbejder internt i politiet samt mellem politi og myndigheder med positiv betydning for sagsbehandlingen. Sidst men ikke mindst blev der sparet og udvekslet erfaringer med andre professionelle fagfolk, og relevante aktører blev klædt på med viden om stalking.

Som følge af resultater og virkninger fra En Tryk Hverdag, oplevede både Dansk Stalking Center og Sydøstjyllands Politi, at politiets sagsbehandling af stalkingsager var blevet mere effektiv – herunder at

sagsbehandlingstider blev nedbragt. Selvom det i en periode var ressourcekrævende at nå hertil, var en fælles vurdering ved projektets afslutning, at erfaringerne fra projektet ville kunne medføre en mere effektiv og ressourcebesparende behandling af stalkingsager på sigt. Slutteligt var oplevelsen blandt projektets samarbejdende parter, at samarbejdet i En Tryk Hverdag havde medført en øget opmærksomhed på stalkingområdet. Både Dansk Stalking Center og Sydøstjyllands Politi oplevede interesse og anerkendelse af deres indsats i projektet, ikke mindst fra politisk hold hvor parterne blev inviteret til at dele erfaringer fra projektet som et led i udarbejdelsen af den nye lovgivning omkring strakstilhold og fremtidige indsatser til at stoppe stalking.

Med reference til ovenstående resultater vurderede både Dansk Stalking Center og Sydøstjyllands Politi, at læring, erfaringer og viden fra En Tryk Hverdag udgjorde et solidt fundament for projekt Stop Stalking.

## PROJEKT STOP STALKING

På samme måde som En Tryk Hverdag blev projekt Stop Stalking igangsat i et samarbejde mellem Dansk Stalking Center og Sydøstjyllands Politi.

Stop Stalking har været et selvstændigt projekt, hvis formål har været at afprøve en helhedsorienteret forandringsteori med fokus på at forebygge og stoppe stalking gennem individuel og målrettet intervention for både stalker og stalkingudsat. Projektets aktualitet og relevans har været bestyrket af, at der både internationalt og nationalt foreligger begrænset viden om, hvilke interventioner mod stalking, der er bedst i praksis. I lighed med En Tryk Hverdag, har Stop Stalking dækket over et samlet initiativ med flere tiltag, der tilsammen skulle lede til opfyldelsen af projektets målsætninger.

Hovedaktiviteterne i projekt Stop Stalking kan opsummeres i følgende punkter:

- Etablering af samtykkeerklæring om kontakt med henblik på intervention
- Psykosocial intervention i form af samtaler med både stalkingudsat og stalker
- Metodeudvikling og netværksopbygning

Stop Stalking har kunnet karakteriseres som et udviklingsprojekt, hvor en central målsætning har været at udvikle og afprøve nye individuelle og målrettede interventionsmetoder, der kan være med til at kvalificere og styrke den individuelle forebyggende stalkingindsats, så menneskelig krise og social udsathed mindskes for de involverede parter. Via projektet har Dansk Stalking Center således opnået midler til at igangsætte rådgivning og behandling rettet mod stalkere, samtidig med at der har været et stadigt fokus på at styrke den stalkingudsattes personlige ressourcer.

## EFFEKT MÅL OG SUCCESKRITERIER

I projekt Stop Stalking har der været en række effektmål konkretiseret gennem tre overordnede succeskriterier for projektet. Succeskriterierne har været:

- 1) At 180 stalkingudsatte blev henvist til Dansk Stalkingcenter for rådgivning og vejledning, og at 80 pct. af disse oplevede at have fået udvidet deres konkrete handlemuligheder i hverdagslivet og at disse formåede at fastholde deres sociale og arbejdsmæssige tilknytning fra før stalkingen begyndte.
- 2) At 50 stalkere som blev henvist til Dansk Stalking Center havde gennemført mindst 1 motiverende samtale.
- 3) At stalkingen var stoppet i mindst 25 pct. af de anmeldte stalkingsager efter henvisning af stalker og stalkingudsat til samtale i Dansk Stalking Center.

Herudover har der været en række ønskede effekter af projektet, som har knyttet sig til projektets forskellige aktører:

For **stalkingudsatte** har de ønskede effekter været, at de ville blive bedre i stand til at håndtere og efterleve anbefalede handleplaner og forholdsregler, fungere på en kvalificeret måde i samarbejdet med politiet omkring fx bevis- og dokumentationsindsamling, fastholde personlig handlekraft og egenkontrol i den daglige livsførelse, samt at de ville kunne beskytte sig selv og deres evt. børn.

For **stalkerne** har de ønskede effekter været, at de ville erkende deres uhensigtsmæssige adfærd og stoppe med at stalke, gennemføre eller indlede et individuelt tilpasset interventionsforløb i projektperioden, og at de ville fastholde en varig adfærdsændring, så de også på længere sigt vil afholde sig fra at genoptage den uhensigtsmæssige adfærd mod den samme eller andre udsatte.

Afslutningsvis har der været en række ønskede effekter, der relaterede sig til **politiet** som aktør i projektet. Her har ønsket været, at politiet ville opnå et kvalificeret og effektivt samarbejde med den stalkingudsatte omkring fx bevisindsamling og den øvrige sagsbehandling, at politiet ville opleve færre tidskrævende henvendelser af psykosocial karakter og ikke mindst, at der kunne opnås en effektivisering af politiets arbejde omkring efterforskningen af sagerne.

For **Dansk Stalking Centers** eget vedkommende har en ønsket effekt af projektet samlet set været at blive klogere på, hvilke tiltag og metoder der ville kunne bringe centret tættere på målet om at nedbringe stalking og at komme stalking til livs.

# OM EVALUERINGEN

Evalueringen er bygget op omkring hovedaktiviteterne i projektet. Således er rapportens hovedfokus på metodeudvikling og netværksopbygning, erfaringer med samtykkeerklæringen om kontakt med henblik på intervention samt den psykosociale intervention rettet mod stalker og stalkingudsatte.

## FORMÅL

Formålet med evalueringen har været at **undersøge projektets ønskede effekter og opfyldelse af succeskriterier, samt at etablere viden om forhold med betydning for opfyldelsen heraf**. Fokus for evalueringen har således ligget på både proces og effekt.

## METODE OG DATAGRUNDLAG

Evalueringens resultater bygger både på kvantitative og kvalitative data, hvoraf nogle er indsamlet af evaluator, mens andre er indsamlet af Dansk Stalking Center. I det følgende redegøres kort for hvilke data, der ligger til grund for afdækningen af områderne i fokus, samt hvem der har været ansvarlige for indsamlingen af data i forhold til de respektive områder.

Evalueringens **kvantitative** data baserer sig på:

- **Registrering af brugere**  
Alle brugere, der henvender sig til Dansk Stalking Center, bliver registreret med grundlæggende oplysninger såsom køn, fødselsår, by/postnummer, om personen er udsat/udøver, hvor personen er henvist fra samt hvilke af centrets tilbud, personen har gjort brug af.
- **Data fra FIT (Feedback Informed Treatment)**  
Relativt tidligt i projektperioden indførtes FIT, der er et evidensbaseret dialog- og evalueringsredskab udviklet til professionelle behandlere. FIT består af to enkle skemaer, som udfyldes hver gang den professionelle og brugeren mødes i behandlingsprocessen, og kan både bruges som et dialogredskab i behandlingen og som et effektmålingsredskab.
- **Statusskemaer fra stalkingudsatte og stalkere**  
Alle stalkere og stalkingudsatte, der modtager psykosocial intervention i form af psykologsamtaler er ved interventionens start samt afslutning blevet bedt om at udfylde et statusskema. I de tilfælde hvor en bruger er stoppet et forløb, eller af andre årsager ikke har fået udfyldt det afsluttende statusskema, er der blevet udfyldt en alternativ afsluttende status af behandleren.

I forbindelse med projektperiodens udløb blev der yderligere udsendt et tredje statusskema til alle stalkingudsatte, der var kontaktoplysninger tilgængelige på, som havde gennemgået og afsluttet et forløb hos Dansk Stalking Center.

Evalueringsens kvantitative data er indsamlet løbende af Dansk Stalking Center og er blevet overleveret til evaluator i anonymiseret form til brug for evalueringens analyser. Data er overleveret i SPSS og Excel, og et bruger-id har gjort det muligt at følge brugere på tværs af data.

Evalueringsens **kvalitative** data baserer sig på:

- **Enkeltinterviews med relevante aktører**

I forbindelse med evalueringen er blevet gennemført i alt 29 enkeltinterviews med relevante aktører: 10 interviews er gennemført med repræsentanter fra Dansk Stalking Center (projektleder, behandlere og socialrådgivere), 10 interviews er gennemført med politiet (leder, medarbejdere og servicecenter i Sydøstjyllands Politi samt repræsentanter fra Nationalt Forebyggelsescenter) og 9 interviews er gennemført med stalkingudsatte og stalkere, der har modtaget intervention.

- **Deltagelse og observation**

Som led i vidensopbygningen til brug for evalueringen har evaluator deltaget i statusmøder, styregruppemøder, konference for fagfolk, seminar om stalkingsager for Sydøstjyllands Politi, workshops for politiets nøglemedarbejdere afholdt af Dansk Stalking Center samt i frivilligundervisning hos Dansk Stalking Center, hvor en repræsentant fra politiet fortalte om lovgivning og håndtering af stalkingsager.

Evalueringsens kvalitative data er indsamlet af evaluator. Både interviews samt deltagelse og observation har fundet sted løbende.

Hovedparten af interviewene er blevet gennemført telefonisk og har haft en varighed på omkring en time. Interviewene er optaget med diktafon og efterfølgende transskriberet i fuld længde. Hernæst er interviewene blevet kodet og gjort til genstand for de analyser, der indgår i rapporten.



# PROJEKTETS INDHOLD OG AKTIVITETER

I dette kapitel gennemgås Stop Stalking projektets centrale indhold og aktiviteter, samt hvordan forskellige ændringer og udviklingsmæssige tiltag i projektet har banet vejen for nye procedurer og arbejdsgange, der tilsammen har haft til formål at kvalificere og effektivisere sagsbehandlingen og samarbejdet mellem Dansk Stalking Center og Sydøstjyllands Politi.

## SAMARBEJDET MELLEM DANSK STALKING CENTER OG SYDØSTJYLLANDS POLITI

I projekt Stop Stalking er der blevet arbejdet med at fastholde og videreudvikle det gode samarbejde, som allerede blev etableret mellem Dansk Stalking Center og Sydøstjyllands Politi i det forudgående projekt. Samarbejdet i Stop Stalking projektet har hovedsagelig været fokuseret omkring udbredelse af viden om stalking i politiet, opkvalificering af udvalgte nøglemedarbejdere i politiet samt anvendelsen af samtykkeerklæringer i politiet med det formål, at flere stalkingudsatte og stalkingudøvere kunne blive henvist til vejledning, støtte og behandling hos Dansk Stalking Center.

Overordnet set har samarbejdspartnerne i Dansk Stalking Center og Sydøstjyllands Politi været meget glade for samarbejdet og oplevet et gensidigt udbytte heraf. Sydøstjyllands Politi har opnået øget viden og forståelse for stalking, hvilket har påvirket sagsbehandlingen i en positiv retning. Ligeledes har politiet oplevet det som ressourcebesparende og en stor hjælp at kunne henvise stalkingudsatte og stalkingudøvere til Dansk Stalking Center. For Dansk Stalking Center har samarbejdet med Sydøstjyllands Politi tilvejebragt en vigtig mulighed for at udbrede viden og skabe opmærksomhed omkring stalking, samtidig med at projektet har skabt en unik adgang til stalkingudsatte og stalkingudøvere, som på denne baggrund har modtaget vejledning, støtte og behandling.

---

***”Det har jo givet os en viden, som vi ikke kunne få ind ad anden vej. Og jeg synes jo, når vi kigger på politiet, at så har vi fået nogle fagpersoner ind, som har beriget os. Det har beriget os i Sydøstjylland i forhold til, at der er en lang række kollegaer, som er blevet kloge på det her [stalking]. Og jeg er da ikke i tvivl om, at det vil være anderledes at komme ind som stalkingoffer i dag ved Sydøstjyllands Politi, end det var for 4 år tilbage. Der er en helt anden forståelse” (Sydøstjyllands Politi)***

---

I projektperioden for Stop Stalking har samarbejdet mellem Dansk Stalking Center og Sydøstjyllands Politi imidlertid også oplevet nogle udfordringer, hvoraf den største har været den omfattende reorganisering af landets politikredse, der fandt sted i begyndelsen af 2017. Denne reorganisering påvirkede ikke lysten til samarbejdet, men satte på nogle områder udviklingen i projektet på standby, hvilket der vendes tilbage til undervejs i rapporten.

## FASTE NØGLEMEDARBEJDERE PÅ STALKINGOMRÅDET

I Stop Stalking projektet blev det besluttet at arbejde videre med idéen om faste nøglemedarbejdere hos politiet med viden om stalkingområdet, til trods for at dette ikke var en del af den oprindelige projektbeskrivelse. Idéen blev introduceret i det forudgående projekt, hvor det ikke lykkedes helt i praksis at få de udvalgte medarbejdere til at deltage konsekvent i relevante arrangementer. Derfor var det et ønske, at der i Stop Stalking blev arbejdet videre med, hvordan dette kunne gøres bedre.

Tanken med faste nøglemedarbejdere på stalkingområdet var blandt andet, at det skulle være synligt internt i politiet, hvem der besad en særlig viden om stalkingområdet, og at sagerne dermed skulle lande hurtigst muligt på det rette bord, hvor nøglemedarbejderne ville vide, hvordan de bedst skulle håndteres. På denne måde ville sagsgange kunne forenkles, sagsbehandlingstider effektiviseres og sandsynligheden for at kunne stoppe stalkingen på et tidligere tidspunkt øges. Nøglemedarbejderne skulle opnå viden gennem deltagelse i workshops og vidensseminarer, ligesom det var tanken, at det også var dem, der blev uddannet i fx brugen af SAM (Stalking Assessment and Management), der er et risikovurderingsværktøj, som anvendes til at vurdere trusselsniveau og alvorlighed i stalkingsager.

I Stop Stalking projektet blev arbejdet med faste nøglemedarbejdere på stalkingområdet udfordret grundet politiets reorganisering. Reorganiseringen medførte en længere periode præget af usikkerhed omkring, hvilke medarbejdere der ville komme til at besidde hvilke stillinger i hvilke enheder, og dermed hvilke medarbejdere, der bedst kunne fungere som nøglemedarbejdere på stalkingområdet. Dermed var det i den første del af projektet ikke åbenlyst, om de hidtidige nøglemedarbejdere forsat ville være oplagte til at varetage denne opgave. Til sidst i projektperioden kom der en vis klarhed over, hvem der efter reorganiseringen kunne være politiets nøglemedarbejdere på stalkingområdet. Her var der tale om medarbejdere i både patrulje- og efterforskningscentre og med betydeligt overlap mellem de hidtidige og fremadrettede nøglemedarbejdere. Til projektets og politiets fordel lå meget af viden oparbejdet i det forudgående projekt således fortsat hos relevante medarbejdere.

Tanken om faste nøglemedarbejdere, som de primære til at varetage stalkingsager, blev imidlertid også udfordret på andre måder gennem reorganiseringens opbrydning af den tidligere struktur. I den nye struktur fordeles stalkingsagerne af den centrale visitation alt efter, hvor ressourcerne er tilstede, og da stalking ikke er en selvstændig sagskategori, betyder det, at stalkingsager kan fordeles til forskellige enheder afhængigt af, om de fx er relateret til chikane og hærværk (patruljecentret) eller til trusler på livet (efterforskningscentret). Konsekvensen heraf har været, at håndteringen af stalkingsager er blevet spredt ud på flere hænder, hvilket både har besværliggjort politiets mulighed for at realisere idéen om faste nøglemedarbejdere – og sandsynligvis også har haft betydning for stalkingudsattes oplevelser af mødet med politiet. Sidstnævnte fordi det med den nye struktur har været vanskeligt for politiet at udvise den samme stabilitet som hidtil i kontakten med de stalkingudsatte, ligesom hurtigheden af sagsbehandlingen har været påvirket af nøglemedarbejdernes tilgængelighed, da disse samtidig har skullet varetage mange andre opgaver.

Som også devalueringerne af projektet viste, er der, ifølge både Dansk Stalking Center og Sydøstjyllands Politi, væsentlige fordele forbundet med at udvælge og opkvalificere udvalgte medarbejdere med specifik viden på stalkingområdet. Dette fordi der ofte er tale om komplekse sager,

som kræver særlig behandling og stor følsomhed i kommunikationen. Vurderingen fra samarbejdspartnerne såvel som evaluator er imidlertid, at dette ikke entydigt er lykkedes indenfor rammerne af projektet.

---

*”Det er en struktur, som vi skal have lavet et fast program for, og der er stor forståelse for og lydhørhed for, at vi skal have lavet noget, som ikke skyder forbi rammen, og så sagerne ikke bliver behandlet af nogen, der ikke har den fornødne viden. Der skal man have nogle betjente, som er særligt klædt på til det, og som har noget erfaring. Det er det, der giver det bedste resultat” (Sydøstjyllands Politi)*

---

Ifølge Sydøstjyllands Politi er det realistisk at arbejde videre med tanken om bestemte videnspersoner på stalkingområdet – selv indenfor rammerne af den nye struktur. Derfor er det fortsat på dagsorden at få implementeret idéen om faste nøglemedarbejdere bedre, samt at få etableret sagsgange for stalkingsager, der passer til den nye struktur og sikrer en optimal sagsbehandling, herunder at sagshandlingen fremadrettet kan foretages af medarbejdere med en særlig viden om stalking. Dette arbejde var Sydøstjyllands Politi fortsat i proces med at lande i den nye organisation ved projektets afslutning.

## OPKVALIFICERING OG ERFARINGSUDVEKSLING

Som led i arbejdet med at klæde udvalgte nøglemedarbejdere på med viden om stalking, er der i projektperioden blevet afholdt et vidensseminar og tre workshops. Hvor vidensseminaret rettede sig bredt mod aktører i berøring med stalkingområdet hos Sydøstjyllands Politi, adresserede de tre workshops primært stalkingområdets faste nøglemedarbejdere.

Figur 1. Overblik over deltagere og indhold på seminar og workshops.

|                  | Målgruppe/Deltagere  | Formål/Indhold  |
|------------------|--|---|
| <b>Seminar</b>   | Ledere/medarbejdere i politiet<br>Anklagemyndighed<br>Nationalt Forebyggelses Center<br>Dansk Stalking Center            | Viden om:<br>- Stalking og stalkertyper<br>- Lovgivning på stalkingområdet<br>- Procedurer/handlemuligheder i stalkingsager<br><br>Netværksskabelse mellem aktører på stalkingområdet |
| <b>Workshops</b> | Politiets nøglemedarbejdere på stalkingområdet<br>Servicecentermedarbejdere<br>Anklagemyndighed<br>Dansk Stalking Center | Opkvalificering af nøglemedarbejdere gennem viden om relevante temaer ifm. stalking<br><br>Erfaringsudveksling vedrørende stalkingsager blandt medarbejdere i politiet                |

## Vidensseminar

I efteråret 2017 afholdtes et vidensseminar omkring stalking for Sydøstjyllands Politi. Seminaret rettede sig mod de faste nøglemedarbejdere, der er tiltænkt at udfylde rollen som politiets specialister på stalkingområdet. Herudover var efterforskningsledere, anklagemyndighed og Nationalt Forebyggelsescenter repræsenteret. Tilslutningen til seminaret var stor og i alt deltog 25 personer.

Oplægsholdere på seminaret var både repræsentanter fra Dansk Stalking Center og fra Sydøstjyllands Politi og den præsenterede viden var både generel og specialiseret. Hvor den første del af seminaret var reserveret til en generel indføring i stalking som fænomen og en karakteristik af forskellige stalkertyper, var anden del reserveret til mere specialiseret viden omkring lovgivning på stalkingområdet samt politiets procedurer og handlemuligheder i behandlingen af stalkingsager.

Vidensseminaret er ikke blevet særskilt evalueret, men af dagen fremgik det, at mange oplevede at få ny viden og fandt det værdifuldt at få mere viden om blandt andet de nye nationale retningslinjer på stalkingområdet samt den nye lovgivning omkring strakstilhold. At vidensseminaret var udbytterigt for deltagerne erfarede Dansk Stalking Center ligeledes ved, at der i perioden umiddelbart efter vidensseminaret kom flere henvisninger af stalkingudsatte og stalkingudøvere fra Sydøstjyllands Politi.

## Workshops

Projektets workshops har primært rettet sig mod de faste nøglemedarbejdere, men har også været åbne for andre centrale aktører. Fx har anklagemyndighed og medarbejdere fra Servicecentret i Sydøstjyllands Politi deltaget. Formålet med workshops har dels været at klæde deltagerne på med ny viden om stalking, dels at skabe et forum for udveksling af erfaringer fra politiets arbejde med håndteringen af stalkingsager. Viden præsenteret på workshops har blandt andet dækket over stalking som fænomen, Dansk Stalking Centers tilbud til stalkingudsatte og udøvere, redskaber og kommunikation i mødet med udøvere samt digital stalking.

Blandt andet den tidligere nævnte usikkerhed omkring, hvem der fremadrettet skulle udgøre de faste nøglemedarbejdere på stalkingområdet, har gjort det vanskeligt at opnå den ønskede tilslutning til workshops og af samme grund er enkelte workshops blevet udskudt og/eller aflyst. I en del af projektperioden har det stået klart, at netop denne usikkerhed har påvirket prioriteringer og oplevelser af ejerskab til projektet, men også andre store opgaver for politiet har påvirket politiets ressourcer og muligheder for at prioritere workshops. Fx har politiet i projektperioden skulle bruge ekstraordinære ressourcer på grænsekontrol og terrorbevogtning. Slutteligt peges der på, at en tydeligere plan og en øget synliggørelse af nyhedsværdien på de afholdte workshops muligvis kunne have påvirket deltagelsen i en positiv retning.

---

***”Vi har holdt fast i workshops for at vise, at det her er vigtigt, men i periode har det været svært at samle folk. Vi har talt lidt om, at der måske har manglet noget nyt.***

***De har jo stille og roligt fået de kompetencer, de skulle have, og de har en travl hverdag, og så tænker de måske, hvad de får ud af det?" (Sydøstjyllands Politi)***

---

De medarbejdere, der har deltaget i workshops, har imidlertid oplevet, at deltagelsen har været givende og at udbyttet har været stort. Sagsbehandlerne fortæller blandt andet, at de har fået et værdifuldt indblik i Dansk Stalking Centers arbejde og tilbud til stalkingudsatte og stalkingudøvere. Her har de fået et indtryk af Dansk Stalking Center som en professionel organisation, der tilbyder specialiseret hjælp, hvilket har haft positiv betydning for deres oplevelse af vigtigheden af at henvise til Dansk Stalking Center.

***"Før henviste man jo bare til noget, man havde læst om på et stykke papir, men når man får set og hørt de personer, der arbejder i Dansk Stalking Center, så får man jo et helt andet indblik i det. Plus jeg har jo fået en bredere viden om, hvad de kan tilbyde til stalkingofferet og ikke mindst stalkeren. Det var jeg ikke så meget klar over før (...) Vi har ligesom mødt de mennesker, der er bag. De andre ved jo ikke, at der er 2-3 psykologer tilknyttet, og de ved jo ikke hvor stort et set up, det rent faktisk er. De har kun den viden, de kan læse sig til i pjecer" (Sydøstjyllands Politi)***

---

Også de hidtidige nøglemedarbejdere, som efterhånden har oparbejdet et godt kendskab til stalkingområdet, oplever, at de har fået vigtig viden og redskaber med sig fra deltagelsen i workshops. Viden som har været anvendelig i deres arbejde med de aktuelle sager. Særligt fremhæves den workshop, hvor en psykolog fra Dansk Stalking Center holdt oplæg om stalkingudøvere og introducerede redskaber til, hvordan politiet bedst kan møde udøveren og opnå en hensigtsmæssig kommunikation hermed.

***"Hele den sparring, der er sket qua det her projekt og de her workshops, har gjort, at jeg har følt mig klædt bedre på og helt konkret, så føler jeg også, at det har betydet, at jeg har fået flere stalkere til at gå i behandling (...) Det er jo ikke rigtig mange, jeg får til at underskrive de her samtykkeerklæringer, men jeg føler stadigvæk, at jeg har kunnet tale til dem på den rigtige måde og på den måde, som psykologen fra Dansk Stalking Center har formidlet. Uanset om de har villet gå i behandling, så har jeg bedre kunnet komme ind under huden på dem og kunnet tale dem til fornuft i et eller andet omfang. Det føler jeg bestemt, at jeg skylder det projekt her og de workshops, der har været" (Sydøstjyllands Politi)***

---

Ifølge medarbejderne har et andet betydningsfuldt aspekt ved deltagelsen i workshops været at få muligheden for at udveksle erfaringer med kolleger om, hvordan de håndterer konkrete situationer relateret til stalking, blandt andet ved sammen at diskutere gode løsninger på fiktive cases. Gruppearbejdet har både været med til at øge deres viden om stalking, men har også givet dem et

værdifuldt indblik i, hvordan deres kolleger arbejder og dermed nye perspektiver på, hvordan de selv kan gribe forskellige situationer an.

Også for servicecentermedarbejdere har det været givende at deltage i workshops. Medarbejderne i Servicecentret er den første indgang til politiet for mange stalkingudsatte, men de har hverken politimæssig baggrund eller nogen særlig viden om, hvad der sker i stalkingsagerne, når de er blevet videregivet. Ved at deltage i workshops har servicecentermedarbejdere oplevet at opnå en mere helhedsorienteret forståelse af stalkingområdet, en bedre forståelse af de psykologiske aspekter i forbindelse med stalking og et værdifuldt indblik i, hvad der videre sker med sagerne i politiet. I lighed med nøglemedarbejderne har de også oplevet, at det øgede kendskab til Dansk Stalking Center gør det mere meningsfuldt at henvise hertil, da det er blevet tydeligt, at centret tilbyder omfattende, gratis og professionel hjælp, der rækker langt ud over grænserne for, hvad politiet kan tilbyde.

---

***”Vi har haft nogle jurister med, og så kom de pludselig til at snakke om strakstilhold, og det blev synligt, at der var nogle, der ikke følte, at de vidste nok om det. Så gik vi i gang med at lave sådan en vejledning: Hvordan og hvornår og sådan nogle ting. På den måde er der kommet nogle ting op, som man sidder med, men måske ellers ikke lige var kommet videre med. Så det med strakstilhold, vi laver nu, det er jo affødt af de udvekslinger mellem kolleger” (Sydøstjyllands Politi)***

---

Slutteligt peges der på, at de udvekslinger, der har været mellem kolleger på workshops, har bidraget til et tættere samarbejde mellem relevante aktører i berøring med stalkingområdet, og på at dialogen på workshops har været med til at synliggøre behov for øget viden og således har været med til at afføde konkrete outputs, som fx den håndgribelige vejledning om strakstilhold, der pt. er under udarbejdelse.

I projektet har det stået klart, at afholdelsen af workshops kræver, at en person hos politiet udnævnes til tovholder. Tovholderens opgaver dækker fx over afdækning af vidensbehovet på stalkingområdet og den løbende opfølgning herpå, udsendelse af information og invitationer samt håndtering af tilmeldinger og afbud. En sådan tovholderfunktion bør også fremadrettet prioriteres.

### **Undervisning af nye politistuderende**

Projektsamarbejdet har bevirket, at der også internt i Sydøstjyllands Politi har været fokus på at udbrede viden om stalking og på at synliggøre samarbejdet med Dansk Stalking Center ved at fremhæve centret som en kvalificeret og relevant henvisningsmulighed. Således er det i projektperioden blevet indført som en ny fast praksis, at viden om stalking og samarbejdet med Dansk Stalking Center indgår som et led i den viden nye politistuderende klædes på med.

---

***”På den måde prøver vi, når der kommer nye politistuderende, at videregive denne her viden, så de også får det med i rygsækken. Selvfølgelig vil der være nogle af de gamle kollegaer, der ikke er helt up to date med det, men så længe vi fodrer de nye***

*kollegaer, så tænker jeg, at vi lige så stille får det mere ind i organisationen. Det er jo også noget som er opstået i kraft af det her samarbejde" (Sydøstjyllands Politi)*

---

Som citatet illustrerer, er denne praksis også tænkt til at sikre, at viden om stalking med tiden vil blive udbredt i hele organisationen fremfor kun at afgrænse sig til de faste nøglemedarbejdere.

### **Frivilligundervisning i Dansk Stalking Center**

Som endnu en positiv sideeffekt af samarbejdet i projekt Stop Stalking blev det besluttet at afholde et arrangement for Dansk Stalking Centers frivillige. Her kom en repræsentant fra politiet med stor erfaring på stalkingområdet og fortalte de frivillige om politiets håndtering af stalkingsager samt de sanktionsmuligheder, lovgivningen indeholder. De frivilliges mulighed for at stille spørgsmål undervejs blev i høj grad udnyttet og tilbagemeldingerne på arrangementet var, at de frivillige havde opnået stor læring, som fremadrettet ville kunne anvendes i dialogen med de stalkingudsatte, samt at de hidtil havde manglet politiets vinkel ind i deres arbejde som frivillige rådgivere.

Opsummerende for projektaktiviteterne vedrørende opkvalificering og erfaringsudveksling kan det siges, at alle, der har været i berøring med den viden, der er blevet stillet til rådighed gennem projektets seminar, workshops og undervisning, har haft stort udbytte heraf og finder anvendelighed af den viden, de har opnået. Ligeledes har der været en række positive sideeffekter, som fx udarbejdelsen af en simpel vejledning om strakstilhold og undervisning om stalking for politistuderende og frivillige, hvilket har betydet, at projektets viden er nået bredt ud indenfor rammerne af samarbejdet.

Opmærksomhedspunkter og anbefalinger som kan udledes af ovenstående er:

- Det har betydning for både politiets og stalkingudsattes oplevelser af sagsbehandlingen, hvis sagsbehandlingen spredes ud på for mange hænder. Det bekræftes af projektets tidligere devalueringer, der har vist, at sagernes karakter og følsomhed kalder på faste sagsbehandlere, og således anbefales også dette fremadrettet, i det omfang politiets nye struktur muliggør det. En mulighed kunne her være at samle sagsbehandlingen i én enhed.
- I en organisation i forandring er det afgørende, at der hurtigst muligt etableres klarhed over roller. Dette både for at sikre bedst mulig fastholdelse af viden og prioritering af deltagelse i relevante sammenhænge af de rette personer. Herudover skal det stå lysende klart for medarbejdere, hvis de er tiltænkt en særlig rolle, ligesom det skal være tydeligt defineret, hvad denne rolle indebærer.
- I en travl organisation som politiet er det afgørende, at ledelsen bakker op og hjælper medarbejderne med at prioritere deres ressourcer. Derfor skal det signaleres tydeligt, når ledelsen bakker op om vigtigheden af projekter, så medarbejderne får en følelse af at være en del af et vigtigt stykke arbejde.



- Medarbejderne har behov for både generel og specialiseret viden om stalking og oplever udveksling af viden og erfaring med kolleger som udbytterigt. Det har imidlertid betydning, at der er progression i den overleverede viden, og at viden har nyhedsværdi. Det foreslås, at en tovholder hos politiet fremadrettet foretager en indledende analyse af medarbejdernes vidensbehov, så programmet kan tilrettelægges herefter samt at tovholderen løbende følger op herpå, så programmet eventuelt kan justeres. Begge dele kan bidrage til medarbejdernes engagement og ejerskab. Endelig foreslås det, at et groft skitseret program for workshops fremlægges fra start, så det er tydeligt for medarbejderne, hvilken viden de ender ud med.
- Da vidensseminarer og workshops kræver stor forberedelse fra Dansk Stalking Centers side, kan det overvejes at opskalere de forskellige tiltag til opkvalificering og erfaringsudveksling på stalkingområdet. Det kan fx være ved i højere grad at invitere ud over de faste nøglemedarbejdere og ligeledes på tværs af politikredse, samt ved at invitere andre fagligheder, fx jurister, kommunale sagsbehandlere og servicecentermedarbejdere, da der fortsat er manglende viden på området og stor interesse fra alle sider. Dette ville desuden kunne understøtte netværksskabelse og erfaringsudveksling mellem de aktører på området.
- Nogle medarbejdere giver udtryk for, at de ikke ved, hvad der sker på 'den anden side' af det arbejde, de selv udfører, men at deltagelsen i workshops har givet dem en flig af denne viden. Fx ved servicemedarbejderne ikke, hvordan politiet arbejder med sagerne, eller om de udsatte, der selv vil kontakte Dansk Stalking Center, ender ud med at gøre dette. Betjentene ved heller ikke om stalkeren, de indhentede samtykke fra, stopper med at stalke. På denne baggrund anbefales det, at projekter som Stop Stalking, der kræver en specifik indsats af en række aktører, også prioriterer en feedback, der giver aktørerne en oplevelse af, at deres indsats er værdifuld. Det kan fx være gennem 'gode historier' eller løbende nyheder fra projektet, der viser medarbejderne, hvilke resultater de er med til at skabe.

## **FORTALERVIRKSOMHED, NETVÆRKSOPBYGNING OG UDBREDELSE AF VIDEN**

Et konstant opmærksomhedspunkt for Stop Stalking projektet – og for Dansk Stalking Center generelt – er at udbrede viden om centrets tilbud om vejledning og støtte til udsatte, udøvere og fagfolk, at opbygge netværk med relevante aktører samt at advokere for at skabe forandring på stalkingområdet.

For blot at nævne nogle enkelte tiltag i projektperioden, kan det fremhæves, at Dansk Stalking Center har været i dialog med Dansk Arbejdsgiverforening og ligeledes har arbejdet på etablering af dialog med KL. Eftersom cirka 8 pct. af alle stalkingsager er arbejdsrelaterede, vurderes DA og KL – samt erhvervslivet bredere set – at udgøre relevante aktører i dialogen om stalking samt at være en væsentlig målgruppe for arbejdet med udbredelse af viden herom. Ligeledes er der i projektperioden gjort tiltag til at udbrede viden om Dansk Stalking Center som et muligt henvisningssted blandt humanitære organisationer (som fx Center for Voldtægts ofre, Mødrehjælpen, mm.), professionelle fagfolk (som fx læger, psykologer, sagsbehandlere i kommuner), mm.



Dansk Stalking Center opsøger og udveksler løbende erfaringer og indhenter viden indenfor stalkingområdet i andre europæiske lande. Således er der i projektperioden fx indledt dialog med Stop Stalking Berlin, der har stor erfaring med at tilbyde rådgivning til stalkere og stalkingudsatte og med at indskrive stalkerbehandling i lovgivningen. I tråd hermed deltog en repræsentant fra Dansk Stalking Center og Nationalt Forebyggelsescenter i efteråret 2017 på en svensk konference, hvor de delte og modtog viden og erfaringer om stalking og samarbejdet herom. Disse nye kontakter vil fremadrettet blive brugt til vidensdeling og inspiration.

I projektperioden har der også været forskellige tiltag til udbredelse af viden om stalking, dels i form af udgivelsen<sup>1</sup> af en håndbog til fagpersoner, *Når der er tale om stalking*, dels i form af oplæg om stalking for politiet i andre politikredse end Sydøstjyllands Politi. Her har Dansk Stalking Center kunnet mærke en stigende interesse og et øget fokus på centrets arbejde som følge af de nye retningslinjer for politiets håndtering af stalkingsager.

Sidst men ikke mindst har direktør for Dansk Stalking Center, Lise Linn Larsen, bedrevet fortalervirksomhed på stalkingområdet. Dette blandt andet ved at mødes med justitsminister, Søren Pape Poulsen, hvor Dansk Stalking Centers dagsorden blandt andet var at problematisere den nuværende praksis omkring tilhold – herunder den begrænsede anvendelse af tilhold og den lange sagsbehandlingstid i tilholdssager – samt at advokere for kriminalisering af stalking gennem indførelsen af en særskilt stalkingparagraf. Dette med henblik på at sikre stalkingudsattes retssikkerhed og beskyttelse samt at sende et klart samfundsmæssigt signal om, at stalking ikke tolereres.

## METODEUDVIKLING

I det følgende gives nogle eksempler på, hvordan der i projektet er arbejdet med at inddrage og udvikle metoder til at kvalificere anti-stalkingindsatsen samt arbejdet med at opbygge viden på området.

### **SAM (Stalking Assessment and Management)**

SAM et risikovurderingsværktøj, som anvendes til at vurdere trusselsniveau og alvorlighed i stalkingsager. I Dansk Stalking Center benyttes de grundlæggende aspekter af SAM gennemgående – både direkte og indirekte – i al professionel rådgivning og behandling centret har med brugerne. Proceduren for hvornår Dansk Stalking Center direkte anvender SAM som konkret redskab er stadig under udvikling, ligesom der er fokus på at få alle medarbejdere uddannet i brugen af værktøjet.

Hos Sydøstjyllands Politi er der ligeledes fokus på at uddanne relevante medarbejdere i brugen af SAM. På nuværende tidspunkt er der allerede uddannet syv medarbejdere, der alle er placeret i patrulje- og

---

<sup>1</sup> Bogen blev til med støtte fra Rådet for Offerfonden, 2017.

efterforskningscentre og dermed er tilknyttet den daglige sagsbehandling af sagerne. Grundet reorganiseringen ses dog et behov for, at flere gennemgår uddannelsen, så det sikres, at alle aktuelle nøglemedarbejdere på stalkingområdet er uddannet i SAM.

### **SRP (Stalking Risk Profile)**

I lighed med SAM er SRP et risikovurderingsværktøj, der bruges til at vurdere den potentielle risiko, stalkingen kan have for den stalkingudsatte og stalkeren. SAM og SRP adskiller sig imidlertid på en række områder, som fx at der i SRP er et udvidet fokus på risikoen for vold i stalkingforløbet.

Udover at fokusere på vold, er fokus i SRP rettet mod varigheden af stalkingen, tilbagevenden af stalking samt psykosocial skade for både stalker og stalkingudsatte. Ydermere hjælper brugen af SRP til at identificere det potentielle interventionsfokus og slutteligt giver værktøjet hjælp til at evaluere, om behandlingsforløbet har en adfærdsforandringskabende effekt. Således målrettes behandlingen de variabler (fx depressionssymptomer, ringe affektregulering eller social isolation), der anses for at kunne mindske risikoen for vold, varigheden, tilbagevenden og/eller psykosocial skade.

I Dansk Stalking Center benyttes SRP af de psykologer, der varetager behandlingen af stalkere. SRP betragtes som et særdeles væsentligt redskab, der samtidig er med til at skabe et stærkt teoretisk fundament for den samlede indsats, hvorfor Dansk Stalking Center fremadrettet vil have yderligere fokus på styrkelsen heraf.

### **SASH (Screening Assessment for Stalking and Harassment)**

Dansk Stalking Center har implementeret SASH som et redskab i den indledende visitation af stalkingudsatte. SASH er udviklet som et vurderingsredskab til professionelle i berøring med stalkingsager, der kan hjælpe til at afdække risiko og nødvendige tiltag. SASH består af en række spørgsmål vedrørende stalkingen og karakteristika hos stalker og stalkingudsatte. Svarene bruges til at vurdere sagens alvorlighed og nødvendige tiltag, så ressourcer kan prioriteres og tiltag iværksættes.

Dansk Stalking Center benytter SASH som input i sagssparringen, som er drøftelserne i det tværfaglige team, der i fællesskab vurderer, hvordan hjælpen til den stalkingudsatte bedst sammensættes med de fagligheder, der er til rådighed. Helt konkret kan det fx være, at behandlingen skal kombineres med juridisk rådgivning eller lignende.

### **FIT (Feedback Informed Treatment)**

I projektperioden har Dansk Stalking Center implementeret FIT med henblik på at oparbejde viden om behandlingen. FIT er et evidensbaseret dialog- og evalueringsredskab, der er udviklet særligt til professionelle behandlere og som kan anvendes på alle behandlingsforløb.

FIT består af to enkle skemaer med fokus på effekt og samarbejde, som udfyldes hver gang den professionelle og brugeren mødes i behandlingsprocessen. Efterfølgende vurderes svarene fra skemaerne med henblik på, hvordan behandleren kan udvikle sin praksis og tilpasse behandlingen til den enkelte bruger. I Dansk Stalking Center er det valgt, at alle brugere, der modtager intervention, skal udfylde FIT. Således skelnes der ikke mellem rådgivning og terapi, og brugen af FIT skal derfor forstås som et effektmålingsredskab af den samlede intervention, der modtages.

### **Før- og eftermålinger af forløb for stalkingudøvere og stalkingudsatte**

I Dansk Stalking Center benyttes statusskemaer både ved interventioner med stalkingudsatte og stalkere. Ved interventionens opstart udfylder brugeren en status (S1) og det samme gør sig gældende ved interventionens afslutning (S2). Statusskemaerne bruges til at vurdere den udvikling, der har været for brugeren i forløbet og til at opnå viden om brugerens tilfredshed. Statusskemaerne til stalkingudsatte bygger på en række validerede tests, der undersøger for blandt andet angst, PTSD, depression, socialt funktionsniveau, somatisering mv<sup>2</sup>. Statusskemaerne til stalkere er mindre omfattende og afdækker mere specifikt selve udbyttet af forløbet.

I Dansk Stalking Center arbejdes der løbende med at kvalificere og tilpasse statusskemaer til både stalkingudsatte og stalkere med henblik på at kunne dokumentere effekt og opbygge det bedst mulige vidensgrundlag til det fremadrettede arbejde med behandlingen.

### **Åbning af ny telefonlinje for udøvere af stalking**

For at skabe en ekstra indgang, der kan hjælpe stalkingudøvere til rådgivning og behandling i Dansk Stalking Center, har centret i projektperioden åbnet en ny udøvertelefonlinje, hvor udøvere af stalking kan komme direkte igennem til en professionel fagperson, typisk en psykolog. Den nye telefonlinje åbnede i september 2018 og i de første måneder af telefonlinjens levetid har der været gennemsnitligt 2 henvendelser fra stalkingudøvere om ugen.

### **Ændringer og justeringer af arbejdsgange og procedurer**

For at kunne skabe det mest optimale tilbud til Dansk Stalking Centers brugere rettes der løbende et kritisk blik mod hensigtsmæssigheden af centrets forskellige arbejdsgange og procedurer. Således ændres og justeres arbejdsgange og procedurer løbende på baggrund af erfaringer eller idéer til, hvad der kan gøres bedre, hvilket også har været tilfældet i projekt Stop Stalking.

---

<sup>2</sup> I statusskemaerne indgår: Stalking Behavior Checklist (SBC), Harvard Trauma Questionnaire (HTC), Hopkins Symptom Checklist-25 (HSCL-25), Sheehan Disability Scale (SDS), Trauma Symptom Checklist (TSC) og Symptom Checklist-92 (SCL-92).

Som et eksempel på ændringer i arbejdsgange kan fremhæves visitationen. Hvor visitationen tidligere blev varetaget af en medarbejder med politifaglig baggrund, varetages den i dag af socialrådgivere. Det er socialrådgiverne, som varetager den indledende afdækning og på baggrund heraf kommer med anbefalinger til det tværfaglige sagssparringsteam om, hvilken indsats der vurderes hensigtsmæssig ud fra samtalen. Herudover varetager socialrådgiverne nu også støttende forløb, som kan tilbydes til stalkingudsatte, hvis der er venteliste til psykologhjælp. Ved at afdække og tage stilling til sagerne samt ved at tilbyde støttende samtaler, hvor brugerne modtager rådgivning af grundlæggende karakter, kan det siges, at socialrådgiverne og den nye visitationsmodel er med til at lette arbejdet for psykologerne, så psykologerne kan fokusere deres ressourcer om terapien.

Et andet eksempel omhandler den løbende optimering af samarbejdet og sikringen af, at medarbejderne i Dansk Stalking Center har den nødvendige faglige ballast. Her har Dansk Stalking Center i projektperioden indført nye procedurer, der sikrer deling af erfaringer og samarbejde på tværs af enheder. Helt konkret yder psykologerne fra Aarhus og København nu supervision til hinanden, ligesom jurist og psykologer med faste intervaller deltager i den tværfaglige sagssparring i den enhed, de ikke sidder i til daglig.

Et tredje eksempel på justeringer i projektet er inddragelsen af politiets Servicecenter som en central aktør i samarbejdet om at sikre den nødvendige støtte til borgere, der henvender sig til politiet vedrørende stalking. Tidligt i projektet var fokus primært på politiets rolle og muligheder for at indhente samtykke til kontakt med henblik på intervention, men undervejs blev det tydeligt, at også Servicecentret spiller en vigtig rolle i denne sammenhæng. Således er det søgt at ændre Servicecentrets procedurer ved stalkinghenvendelser, så de nu er mere proaktive og tilstræber indhentning af samtykke til at Dansk Stalking Center må kontakte borgerne, fremfor blot at henvise hertil.

## **SAMTYKKEERKLÆRINGER**

Med en samtykkeerklæring kan en stalkingudsat eller stalker give skriftligt samtykke til, at politiet videregiver deres kontaktinformation til Dansk Stalking Center, som herefter kan tage kontakt med tilbud om hjælp og støtte. Afhængigt af projektets resultater har det været et ønske, at erklæringen med tiden kunne komme til at indgå som et led i en fast procedure, når politiet modtager nye sager omhandlende stalking.

For Dansk Stalking Center skaber samtykkeerklæringerne en unik mulighed for at komme i kontakt med målgruppen, og for politiet opleves det som en rigtig god mulighed, at kunne henvise til Dansk Stalking Center. Det er politiets indtryk, at særligt stalkingudsatte er glade for at kunne søge støtte hos en uvildig part, der ikke er en del af politiet. Ligeledes har politiet erfaret, at det kan lette deres arbejde, at stalkingudsatte kan vende deres bekymringer og modtage rådgivning eller behandling hos Dansk Stalking Center sideløbende med deres sag.

## Brug af samtykkeerklæring og reaktioner på samtykkeerklæring

Når Sydøstjyllands Politi får en henvendelse, der kan karakteriseres som en stalkingsag, vil der i alle tilfælde blive henvist til Dansk Stalking Center. Dette sker både under borgernes indledende kontakt til politiets Servicecenter eller ved borgerens personlige fremmøde på stationen. Den skriftlige samtykkeerklæring kommer primært i spil i forbindelse med afhøringer, formaninger eller ved udstedelse af tilhold.

Indhentning af skriftligt samtykke er imidlertid ikke altid muligt. I nogle tilfælde sker det derfor, at stalkingudsatte og stalkere alene informeres om – samt opfordres til at tage kontakt til – Dansk Stalking Center. I andre tilfælde indhentes samtykket mundtligt. Om der informeres og opfordres, eller om der indhentes skriftligt eller mundtligt samtykke beror på situationen, og det er langt fra alle, der afgiver samtykke uden tøven. Hvad angår situationer, hvor stalkingudsatte anmelder en stalkingsag, kan det virke naturligt at introducere samtykkeerklæringen, da borgeren netop henvender sig for hjælp til en situation, der synes uløselig. Politiet har dog samtidig erfaret, at det for nogle udsatte kan opleves overvældende at blive præsenteret for erklæringen, da der også er mange andre ting at forholde sig til, når de anmelder et stalkingforhold. For nogle udsatte kan deres tøven også handle om, at de allerede har forskellige professionelle, fx kommunale sagsbehandlere og psykologer, inde over deres sag, og at de derfor ikke kan overskue at involvere flere nye mennesker i sagen. Her har politiet erfaret, at det kan lønne sig at vente med at præsentere erklæringen til der er mere ro på situationen eller gentagne gange at gøre opmærksom på muligheden.

Hvad angår introduktionen af samtykkeerklæringen til stalkere, er situationen ofte langt mere kompleks, da der kan være tale om borgere, der ikke har en erkendelse af, at deres adfærd udgør et problem eller kan karakteriseres som stalking. Her befinder politiet sig således typisk i en situation, hvor de skal afveje *om*, samt *hvordan* og *hvornår* den skriftlige samtykkeerklæring bør introduceres. Et dilemma kan her bestå i, at politiet på den ene side har erfaret, at det virker bedst, når der tages hurtig kontakt til stalker med henblik på intervention, men på den anden side ved, at det kan virke kontraproduktivt for samarbejdet med stalkeren, hvis vedkommende ikke har erkendt det problematiske i sin adfærd. Af samme grund kan det ske, at der i den første kontakt til stalker alene informeres om Dansk Stalking Center, og at samtykke søges indhentet i den efterfølgende kontakt, når sagsbehandleren finder, at tiden er moden hertil.

Udfordringen ligger dog ikke nødvendigvis hos stalkeren alene. Historisk set har politiets fokus været på vejledning og rådgivning af offeret snarere end gerningsmanden. I introduktionen af samtykkeerklæringen er situationen vendt på hovedet, så politiet nu også skal tænke på gerningsmanden som en, der har brug for hjælp. Det kræver en anden følsomhed i situationen og stiller nye krav til politiets kommunikation med gerningsmanden. Som berørt tidligere, har en af projektets workshops sat spot på netop denne kommunikation med henblik på at klæde politiet på til at introducere samtykket på en hensigtsmæssig måde, så stalkeren får lyst til at tage imod tilbuddet.

Slutteligt skal det nævnes, at det ikke er alle stalkingudsatte og stalkere, der bliver introduceret til samtykkeerklæringen, der hverken ønsker at underskrive eller give mundtligt tilsagn hertil. Det kan der være mange årsager til, men i sidste ende betyder det, at disse borgere vil være orienterede om Dansk

Stalking Centers eksistens og tilbud, mens det vil være op til dem selv at tage kontakt, hvis eller når de på et tidspunkt føler sig klar.

### **Servicecentrets rolle i indhentning af samtykke**

Servicecentret er i projektet blevet identificeret som en enhed, der kan have en central rolle og funktion i forbindelse med indhentning af samtykke, hvilket skyldes, at Servicecentret som regel udgør stalkingudsatte borgeres første kontakt til politiet. I projektet er det tilstræbt at give Servicecentret en mere proaktiv rolle, så samtykke søges indhentet allerede i den første kontakt. Med henblik på at klæde servicecentermedarbejdere på til denne nye rolle, har udvalgte medarbejdere fra enheden deltaget i workshops, ligesom viden om samtykkeerklæringen og indsatsen relateret hertil er blevet gennemgået på afdelingsniveau, så alle medarbejdere har kendskab hertil.

En servicecentermedarbejder fortæller, at det i dag er fast praksis at gøre opmærksom på Dansk Stalking Centers tilbud, når en stalkingudsat henvender sig til politiet. Typisk er det dog sådan, at stalkingudsatte, som tager kontakt, er meget oprørte, kede af det og bange, hvorfor en stor del af samtalen handler om at tale vedkommende til ro samt at etablere viden til brug for politiet om omfanget og karakteren af stalkingen. Grundet den udsattes sindstilstand kan det derfor føles mere rigtigt at introducere kontakten til Dansk Stalking Center som en god mulighed for hjælp og støtte, fremfor direkte at skulle bede den udsatte om at tage stilling til at afgive samtykke i den konkrete og meget sårbare situation.

---

***”Jeg plejer at sige til dem [stalkingudsatte], at vi godt kan få Dansk Stalking Center til at ringe til dem, men at de også kan vælge, at de ringer til Dansk Stalking Center. Dem jeg har haft, de har gerne selv villet ringe, og der har jeg selvfølgelig ikke presset på den anden vej (...). Så jeg lader dem selv vælge, hvad de helst vil, for i den situation de står i, der skal det også være okay med dem. Der vil måske være nogen, der gerne vil ringes op, for så skal de ikke tænke på det, men dem har jeg ikke haft nogen af” (Servicecenter)***

---

Selvom servicecentermedarbejdere bliver klædt på med viden om stalking i forskellige sammenhænge, kan det som ny medarbejder godt virke overvældende at skulle håndtere opkald fra stalkingudsatte. Det kræver således erfaring og rutine at blive fortrolig med, hvordan opkaldene kan håndteres og hvordan, man kan skabe ro om situationen og få spurgt ind til de rigtige ting. Der peges derfor på, at der med fordel kunne udarbejdes et simpelt redskab til brug for samtalen.

---

***”Os der sidder ved telefonen mangler måske lidt, når man starter som ny. Du mangler lidt noget baggrund for nogle samtaler. Hvad skal du sige til de her mennesker? Jeg ved godt, at det lærer du hen ad vejen, men man kunne godt have sådan en skitsering af, at når du har en samtale om det og det, så kan du spørge om det og det. Det kan du ikke lave på alt, men måske bare på nogen af de***

---

*henvendelser, som vi har mange af. For den erfaring, den får du altså først senere”  
(Servicecenter)*

---

Hvis der fremadrettet skal arbejdes med samtykkeerklæringer, kunne man også forestille sig, at et sådant redskab rummede nogle enkle og faste formuleringer med henblik på introduktion og indhentning af samtykke, da dette muligvis kunne øge sandsynligheden for, at samtykke blev indhentet.

### **Samtykkeerklæringens form og overlevering af samtykke**

Samtykkeerklæringen er en formular på et stykke papir, hvor borgeren kort informeres om, at samtykke kan gives til at lade sig kontakte af Dansk Stalking Center. Borgeren giver samtykke ved at afgive sit telefonnummer og underskrive formularen. Afgives samtykke mundtligt, udfyldes formularen med borgerens accept, af den aktuelle kontaktperson hos politiet.

Samtykkeerklæringen rummer et minimum af oplysninger og forud for videresending, markerer politiet, om borgeren hører til kategorien stalkingudsat eller stalker. I samtykkeerklæringen har kategorierne dæknævne, så de er uforståelige for uvedkommende. Erklæringer håndteres af en fast medarbejder hos Sydøstjyllands Politi, der videresender via e-boks til Dansk Stalking Center, så borgeren er bedst muligt beskyttet i henhold til Persondataloven. Proceduren omkring e-boks er oparbejdet i projektet og sikrer, at erklæringen ikke havner i forkerte hænder.

### **Håndtering ved modtagelse af samtykkeerklæring**

Når Dansk Stalking Center modtager en samtykkeerklæring, er proceduren forskellig afhængig af, om den kommer fra en stalkingudsat eller en stalker.

Kommer erklæringen fra en stalkingudsat er proceduren, at den håndteres af centrets socialrådgiver, som inden for 48 timer kontakter brugeren med henblik på planlægning af en visiterende samtale. Kommer erklæringen fra en stalker, videregives den straks til en af centrets behandlere, som tager kontakten. At samtykkeerklæringer fra stalkere går direkte videre til psykologerne skyldes, at det i udgangspunktet antages, at alle i denne kategori skal tilbydes terapi. Med proceduren efterstræbes det derfor at fjerne overflødige led i processen og få etableret en direkte kontakt mellem psykologen og stalkeren, mens motivationen for at modtage hjælp og støtte er tilstede.

### **Udfordringer ved arbejdet med samtykkeerklæringer**

I Dansk Stalking Center er man begejstrede for samarbejdet med politiet, da det giver en helt unik adgang til en række brugere, der muligvis ikke ville have opsøgt centret på egen hånd. Når det er sagt, så oplever både socialrådgivere og psykologer, at der er nogle problematikker forbundet med arbejdet med samtykkeerklæringerne, sådan som det ser ud i dag.



Vigtigst er det naturligvis, at der etableres kontakt, så stalkingudsatte og stalkingudøvere kan gøre brug af Dansk Stalking Centers tilbud om hjælp og støtte. Når det er slået fast, så knytter problematikkerne sig til de begrænsede informationer, samtykkeerklæringen indeholder. Når socialrådgivere eller psykologer skal tage den indledende kontakt til en bruger, har de således kun et telefonnummer og muligvis et navn at tage udgangspunkt i. Dermed har de intet forhåndskendskab til de sager, der ligger til grund for, at en borger er blevet henvist og har indgået samtykke omkring at lade sig kontakte. Tilsammen betyder dette, at det er vanskeligt at personliggøre den indledende kontakt, og at socialrådgivere og psykologer starter på bar bund, da de hverken har adgang til viden om sagens detaljer, politiets handlinger i sagen eller anden relevant baggrundsviden.

Ifølge socialrådgivere og psykologer kan ovenstående forhold have afgørende betydning for, om et menneske i krise føler sig mødt, og dermed om der kan opbygges den tillid, som gør, at der tages imod hjælpen. Derfor peges der på, at samtykkeerklæringen med fordel kunne følges op af en telefonisk overlevering, eller at den kunne rumme en kort skriftlig begrundelse for henvisningen. En kort opsummering af sagen ville både gøre det lettere for socialrådgivere og psykologer at forberede sig på kontakten, og ville gøre det muligt at spare tid i den afdækkende fase, så den rette hjælp og støtte hurtigere kan iværksættes. Sidstnævnte ville fx kunne udarbejdes i fællesskab mellem politi og borger, så borgeren ved samme lejlighed kunne godkende de oplysninger, som blev videregivet.

I Sydøstjyllands Politi ligger samtykkeerklæringen i dag som en fast del af det voldsomslag, der benyttes i blandt andet stalkingrelaterede sager. Det betyder, at erklæringen er nem at tilgå og huske, og samtidig at den indgår som et led i en række redskaber og blanketter med relevans for sagen. Fx skal politiet i alle voldssager informere ofre om muligheden for at kontakte Offerrådgivningen. Politiet nævner det som en problematik, at der er rigtig mange ting for den stalkingudsatte at tage stilling til, og at dette kan have betydning for opnåelsen af samtykke. Af samme grund betyder det både noget, hvordan samtykkeerklæringen præsenteres, og hvor langt nede i rækken af ting, den stalkingudsatte i øvrigt skal tage stilling til, den præsenteres.

---

***"Jeg oplever, at der er forskel på, om det kommer som nummer 4 eller 5 information, eller som nummer 1 eller 2. Folk tager generelt godt imod den, men det handler også om, hvordan den bliver præsenteret. Det er jo ikke noget, de skal eller et krav. Det handler om, at der er nogle professionelle mennesker, der kan hjælpe dem, hvis de vil tage imod det. Om de så ønsker at blive kontaktet, eller om de hellere vil tage skeen i egen hånd og kontakte Dansk Stalking Center, det er sådan 50/50. Vi har jo også Offerrådgivningen, vi skal rådgive om og en masse andre blanketter, der er blevet bygget på ad åre. Så hvis der bliver for meget information, så kan man også se i øjnene på folk til sidst, at de ikke hører efter længere" (Sydøstjyllands Politi)***

---

I tråd med citatet påpeger sagsbehandlere og psykologer, at de ikke er vidende om, hvordan Dansk Stalking Center præsenteres for stalkere og stalkingudsatte af politiet. Om end centrets professionelle selv introducerer Dansk Stalking Center i den indledende kontakt, så fremhæves vigtigheden af, at også

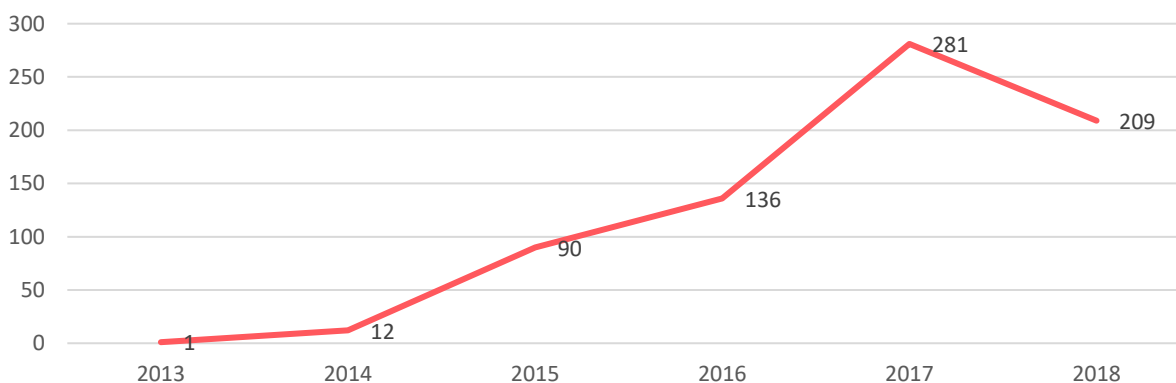


politiet får fremstillet og præsenteret centret og tilbuddet korrekt. Da politiet er de første til at præsentere tilbuddet for borgerne, har dette nemlig betydning for, om brugerne tager imod tilbuddet og har nogenlunde realistiske forventninger til, hvilken hjælp der er at hente.

### Registrering af stalkingsager i projektperioden

At Sydøstjyllands Politi gennem projekterne En Tryk Hverdag og Stop Stalking har fået øget viden om stalking, er blevet bedre til at identificere denne sagstype og har fået nye redskaber til at registrere sagerne, ses tydeligt af udviklingen i tallene for registrerede stalkingsager.

Figur 2. Udvikling i antal stalkingsager registreret hos Sydøstjyllands Politi 2013-2018.



I 2013 var antallet af registrerede stalkingsager 1, og i 2018 var antallet af sager registreret med 'stalking' 209. Det skal bemærkes, at den markante stigning af registrerede stalkingsager begyndte i 2014 – året for indgåelsen af samarbejdet mellem Dansk Stalking Center og Sydøstjyllands Politi. Stigningen bør derfor ikke alene tolkes som en øget forekomst af stalkingsager, men også som et udtryk for øget viden og opmærksomhed samt nye redskaber og procedurer hos politiet som følge af projektsamarbejderne.

Ligeledes kan det bemærkes, at kurven toppede i 2017 med 281 sager, hvorefter den flader ud. Dette skal ikke nødvendigvis tolkes som en nedgang i antallet af stalkingsager, da antallet af anmeldelser også kan forstås i lyset af en række andre forhold, som fx Dansk Stalking Centers pressedækning i perioden med flest henvendelser, naturlige udsving i forekomsten af sagerne, mm. En anden forklaring kan være, at medarbejdere i Sydøstjyllands Politi ganske enkelt er blevet bedre til at screene sagerne, så det nu i højere grad kun er de relevante sager, der registreres som stalking.

Hos Dansk Stalking Center har udviklingen været mærkbar. I projektperioden har det kunnet mærkes, at der har været en stigning i antallet af henvisninger fra politiet, hvilket både gælder for antallet af henvisninger fra Sydøstjyllands Politi, men også for antallet af henvisninger fra politiet i et bredere perspektiv. Sidstnævnte kan blandt andet skyldes de nye nationale retningslinjer på stalkingområdet, som har været med til at udbrede kendskabet til muligheden for, at politiet kan henvise stalkere og stalkingudsatte til Dansk Stalking Center for rådgivning, støtte og behandling.

## Registrering af samtykkeerklæringer

Det er vanskeligt at opgøre præcist, hvor mange af Dansk Stalking Centers brugere, der er blevet henvist af Sydøstjyllands Politi. Kigger man kun på antallet af brugere, centret i projektperioden fik kontakt til på baggrund af samtykkeerklæringer fra Sydøstjyllands Politi, er antallet:

- 43 stalkingudsatte er henvist til Dansk Stalking Center med samtykkeerklæring
- 7 stalkingudøvere er henvist til Dansk Stalking Center med samtykkeerklæring

For at kunne vurdere projektets målsætning om, at 180 stalkingudsatte og 50 stalkere skulle henvises fra Sydøstjyllands Politi til Dansk Stalking Center i projektperioden, er det dog ikke tilstrækkeligt at kigge på antallet af brugere henvist ved samtykkeerklæringer. Det skyldes primært:

- At Sydøstjyllands Politi ofte henviser og opfordrer borgere til at tage kontakt til Dansk Stalking Center uden at gøre brug af samtykkeerklæring – det vides fx med sikkerhed, at minimum 53 af centrets brugere er kommet ind ad denne vej
- At de frivillige i Dansk Stalking Centers telefonrådgivning ikke altid får spurgt ind til, hvorfra brugerne har deres kendskab til centret eller ikke får spurgt uddybende ind til, hvilken politikreds, der er tale om, når en bruger oplyser at være blevet henvist af politiet.
- At brugere kan oplyse, at de har kendskab til Dansk Stalking Center fra fx hjemmeside, hvis de har gransket denne forud for henvendelsen, eller at de på samme vis kan oplyse andre 'omveje' som årsagen til deres kendskab til centret, uanset om det var politiet gjorde dem opmærksom på hjemmesiden i første instans.

Dansk Stalking Center opnår altså ikke nødvendigvis om, hvorvidt brugere er blevet henvist af Sydøstjyllands Politi. Af Dansk Stalking Centers brugerdata ses desuden, at kun en mindre andel af de brugere, som har bopæl i Sydøstjyllands politikreds, står registreret som henvist af Sydøstjyllands Politi, ligesom flere er registreret som henvist af politiet, uden at dette er nærmere specificeret.

Der er således en betydelig usikkerhed knyttet til antallet af brugere henvist af Sydøstjyllands Politi. Dog vil det alligevel være rimeligt at konkludere, at projektet ikke har nået sine mål for antallet af henvisninger særligt hvad angår stalkere. Set i lyset af det samlede antal stalkingsager hos Sydøstjyllands Politi var dette mål muligvis også sat urealistisk højt til en start.

Som beskrevet, er det ifølge Sydøstjyllands Politi fast praksis, at der i stalkingsager henvises til Dansk Stalking Center og mange – særligt stalkingudsatte – tager godt imod tilbuddet, men vælger selv at ville kontakte centret fremfor at indgå samtykke. Det relativt store gab mellem det samlede antal henviste og antallet af stalkingudsatte og stalkingudøvere, der ender ud med at tage kontakt, kan have flere forklaringer. Det kan både kalde på refleksion over, om noget i den måde hvorpå Dansk Stalking Center introduceres overfor brugerne kan forbedres, men det kan også handle om fx normer og holdninger til behandling, der afholder borgere fra at søge hjælp. En anden legitim forklaring kan være, at henviste

borgere lægger ud med at søge information på Dansk Stalking Centers hjemmeside og at denne for nogle rummer tilstrækkelig information, vejledning og redskaber til, at nogle borgere føler sig hjulpet.

### Er samtykkeerklæringen nødvendig?

Sydøstjyllands Politi har i projektperioden både flittigt og systematisk henvist til Dansk Stalking Center i sager af stalkinglignende karakter. Alligevel har det været begrænset, hvor mange af politiets henvisninger, der har afstedkommet indgåelse af samtykke med brug af samtykkeerklæring, hvorfor man med rette kan stille spørgsmålet, om samtykkeerklæringen er nødvendig, og om den tilfører samarbejdet og indsatsen for at stoppe stalking noget særligt?

Helt grundlæggende må det antages, at selve eksistensen af erklæringen og projektets mål om at indhente samtykke fra borgerne har været med til at fastholde politiets fokus på at informere om Dansk Stalking Center og ligeledes på, at der er hjælp at hente for både udsatte og udøver. Desuden kan det antages, at selv for borgere, der ikke har ønsket at indgå samtykke, så har konfrontationen med samtykkeerklæringen været et klart signal om, at stalking er et reelt problem, som det er muligt at opnå hjælp til. Om end dette ikke har ført til umiddelbar handling for alle, kan det tænkes, at muligheden for at indgå samtykke har igangsat nogle refleksioner, som kan munde ud i, at borgeren på et senere tidspunkt vil opsøge hjælp og støtte. På denne baggrund kan samtykkeerklæringen ikke siges at være overflødig.

En vigtig pointe i denne sammenhæng er, at de stalkere, Dansk Stalking Center i projektperioden er kommet i kontakt med via erklæringen, har repræsenteret en anden og mere alvorlig type sager, sammenholdt med de sager, hvor stalkere uden politiets indblanding tager kontakt til centret. Politiet vil netop ofte være involveret i de sager, hvorfra samtykkeerklæringerne kommer, grundet deres alvorlighed og trusselsniveau. Det skal dog understreges, at der her er tale om en tendens, da datagrundlaget endnu er meget sparsomt.

Slutteligt er der med samtykkeerklæringen opnået kontakt til stalkere, der befinder sig midt i situationen. Her er erkendelsen af det problematiske i egen adfærd ofte lav, ligesom der typisk er et fravær af fokus på konsekvenserne for den person, stalkingen er rettet imod. Om end det kræver en vis grad af motivation at indgå samtykke, vil det således ofte være tilfældet, at de stalkere, der har det mest akutte behov for hjælp, samtidig vil være dem, der er mindst tilbøjelige til at opsøge hjælpen. Samtykkeerklæringen øger dermed sandsynligheden for at hjælp og støtte iværksættes til en gruppe af stalkere, der ellers ville være uden for Dansk Stalking Centers rækkevidde.

### Forankring af arbejdet med samtykkeerklæringer

Ønskes et klarere billede af samtykkeerklæringens reelle virkning, kalder det på en mere systematisk registrering både hos Sydøstjyllands Politi og Dansk Stalking Center. Alligevel anbefales det at fastholde samtykkeerklæringen efter projektperiodens udløb. Anbefalingen gives med baggrund i viden om:

- At samtykkeerklæringen kan være med til at spare politiets ressourcer og effektivisere sagsbehandlingen ved at rådgivningen i stalkingsager rykkes over til Dansk Stalking Center.
- At samtykkeerklæringen er med til at fastholde politiets fokus på at henvise stalkingudsatte og stalkingudøvere til Dansk Stalking Center.
- At samtykkeerklæringen dermed er med til at sikre, at stalkingudsatte og stalkere, der ellers ikke ville opnå støtte, rådgivning og behandling, kommer i kontakt med Dansk Stalking Center.

Det er imidlertid vigtigt at huske på, at al ny praksis tager tid at implementere, og at der fortsat kan ligge et arbejde i at sikre, at alle relevante aktører er bekendte med erklæringen samt er fortrolige med brugen heraf. Herudover er det væsentligt at holde sig for øje, at politiet giver udtryk for, at arbejdet med samtykkeerklæringer kan være dilemmafyldt og at forhold, som fx medarbejdernes viden og erfaring på stalkingområdet, spiller ind på anvendelsen og præsentationen af samtykkeerklæringen.

Vælges det fortsat at arbejde med samtykkeerklæringen i politiet, ligger den vigtigste opgave derfor i understøttelsen af politiets medarbejdere i dette arbejde. Konkrete opmærksomhedspunkter og anbefalinger kunne i denne forbindelse være:

- At særligt servicecentermedarbejdere modtager yderligere undervisning og kompetenceudvikling på stalkingområdet.
- At øge medarbejderes incitament til indhentning af samtykke ved at tydeliggøre samtykkeerklæringens funktion og betydning – det skal være tydeligt for medarbejderne, at etablering af kontakt mellem borgere og Dansk Stalking Center er til gavn for borgerne, men i høj grad også for politiet selv.
- At der udarbejdes simple redskaber til servicecentermedarbejdere, som fx actioncards, der hjælper til at tydeliggøre, hvad det er vigtigst at få spurgt ind til i stalkingsager og foreslår gode formuleringer til, hvordan samtykkeerklæringen bedst kan præsenteres.
- At der udarbejdes værktøjer, der øger sandsynligheden for, at de borgere, der selv ønsker at tage kontakt til Dansk Stalking Center, rent faktisk får gjort dette. Det kunne fx være ved, at samtaler i stalkingrelaterede sager følges op af en mail/sms med adresse til centrets hjemmeside samt kontaktoplysninger og åbningstider til den åbne rådgivning.

Ovenstående punkter antages alle at kunne indvirke positivt på antallet af indhentede samtykker samt antallet af henvisninger til Dansk Stalking Center.

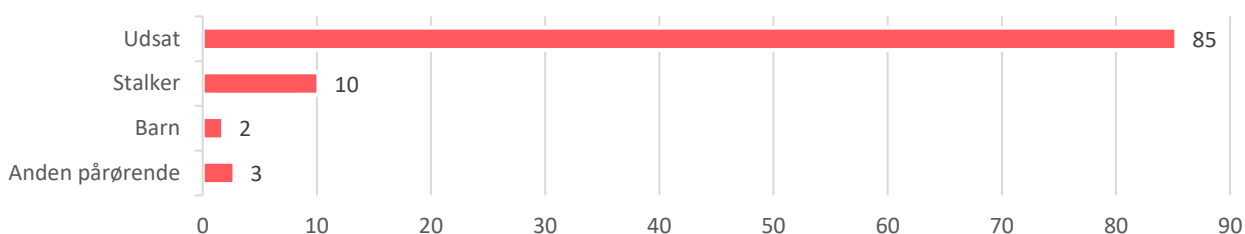
# KARAKTERISTIK AF CENTRETS BRUGERE

I de kommende kapitler er fokus på den del af projekt Stop Stalking, der har omhandlet interventionen rettet mod stalkingudsatte og stalkingudøvere. Forud herfor gives indledningsvis en grundlæggende karakteristik af Dansk Stalking Centers brugere. Karakteristikken er udarbejdet på baggrund af centrets egne registreringer, da alle brugere er repræsenteret her. I alt indgår 503 brugere i karakteristikken.

## Brugertyper, køn og alder

Langt størstedelen af Dansk Stalking Centers brugere er stalkingudsatte (85 pct.), mens hver tiende er stalkingudøver. Herudover henvender også børn (2 pct.) og andre pårørende (3 pct.) sig til centret med stalkingrelaterede problematikker.

Figur 3. Brugertyper (N = 503)



Langt de fleste brugere er kvinder (84 pct.), mens 16 pct. er mænd. Kønsfordelingen blandt stalkingudsatte og stalkingudøvere er temmelig skæv, så kvinder er særligt repræsenteret blandt stalkingudsatte, mens mænd er særligt repræsenteret blandt stalkingudøvere:

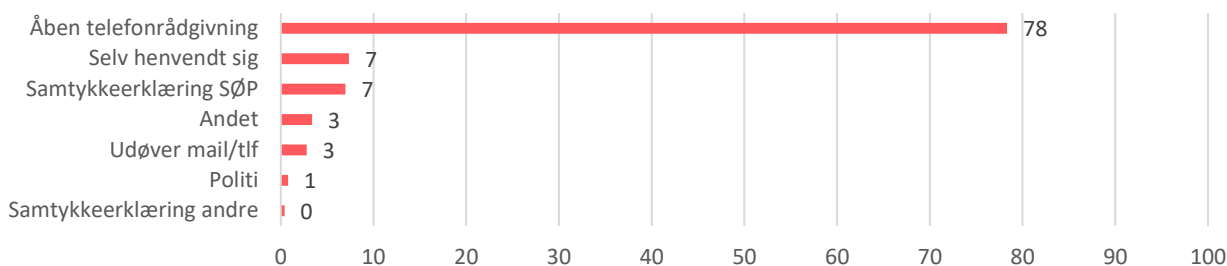
- Blandt brugere, som er stalkingudsatte, er 91 pct. kvinder og 9 pct. mænd
- Blandt brugere, som er stalkingudøvere, er 67 pct. mænd og 33 pct. kvinder

Da der mangler konsekvens i registreringen af brugernes alder, kan der ikke gives et retvisende billede heraf. Skal der alligevel gives en pejling på brugernes alder, så er de 154 stalkingudsatte registreret med alder mellem 18 og 78 år, mens deres gennemsnitsalder er 41,6 år. For de 17 stalkingudøvere gælder det, at de er mellem 20 og 52 år, mens deres gennemsnitsalder er 37,5 år.

## Vejen til Dansk Stalkingcenter

Lidt mere end 3 ud af 4 brugere henvises til Dansk Stalking Center gennem den åbne telefonrådgivning (78 pct.), 7 pct. henvender sig selv, og 7 pct. er blevet kontaktet af centret på baggrund af samtykkeerklæringer fra Sydøstjyllands Politi.

Figur 4. Brugernes vej til Dansk Stalking Center (N = 503)

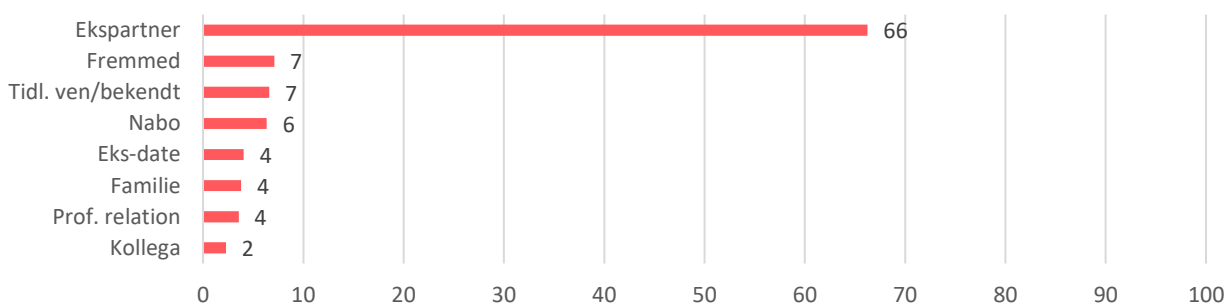


Brugere, der har henvendt sig til den åbne telefonrådgivning, kan have fået fundet vej til Dansk Stalking Center på forskellig vis. De kan fx selv have fundet vej til rådgivningen gennem søgning på internettet, være blevet henvist af fagfolk eller andet.

### Stalkingudsattes relation til stalkingudøver

For stalkingudsatte brugere gør det sig primært gældende, at udøveren af stalkingen er deres ekspartner (66 pct.). Herudover spredt relationen til stalkingudøveren sig bredt ud over kategorier, som fx tidligere ven/bekendt (7 pct.), nabo (6 pct.), professionel relation (4 pct.) mm.

Figur 5. Stalkingudsattes relation til stalkingudøver (N = 394)

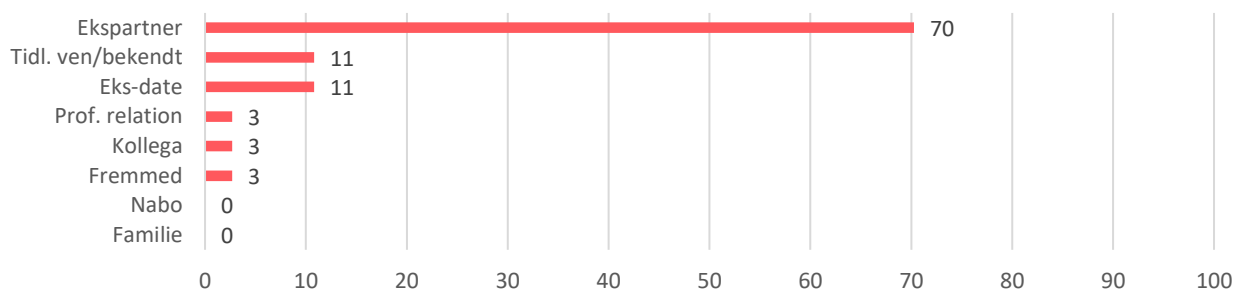


Værd at bemærke er det, at knap hver tiende stalkingudsat blandt centrets brugere oplever at blive stalket af en fremmed (7 pct.) og således ikke at have haft en forudgående relation med stalkingudøveren.

### Stalkingudøvers relation til stalkingudsatte

Stalkingudøvers relation til stalkingudsatte fremgår ikke i alle tilfælde af brugerdata. Blandt de udøvere, hvor relationen fremgår, har omkring 4 ud af 5 rettet deres stalking mod eks partnere eller eks-dates (i alt 81 pct.) og 11 pct. har rettet deres stalking mod været en tidligere ven/bekendt.

Figur 6. Stalkingudøvers relation til stalkingudsatte (N = 37)



Herudover har stalkingen for en mindre andel været rettet mod professionelle relationer (3 pct.), kolleger (3 pct.) eller fremmede (3 pct.).

### Dansk Stalking Centers brugere set i relation til andre undersøgelser

Karakteristikken viser, at hovedparten af Dansk Stalking Centers brugere er udsatte og kvinder. Kvinderne er stærkt repræsenteret blandt udsatte, mens mænd udgør størstedelen af udøverne. For størstedelen af de udsatte er relationen til stalkeren, at dette er en ekspartner, ligesom hovedparten af stalkingudøverne retter deres stalking mod en tidligere partner.

At centrets stalkingudsatte brugere primært udgøres af kvinder, mens udøverne primært udgøres af mænd, stemmer overordnet set overens med kønsfordelingen i andre undersøgelser af stalking<sup>3</sup>. Hvor kønsfordelingen blandt stalkingudøvere hos Dansk Stalking Center nogenlunde ligner kønsfordelingen blandt stalkere i befolkningen generelt, er imidlertid en overrepræsentation af kvindelige stalkingudsatte hos centret, hvis man sammenligner med andelen af kvindelige stalkingudsatte i befolkningen. Det kan være udtryk for, at kvindelige udsatte er mere tilbøjelige end mandlige udsatte til at opsøge vejledning, støtte og behandling.

Hvad angår karakteren af relationen mellem parterne kan det slutteligt bemærkes, at sammenholdt med andre undersøgelser, er tidligere nære relationer mellem stalkingudsatte og stalkingudøvere overrepræsenterede blandt de brugere, der opsøger hjælp hos Dansk Stalking Center.

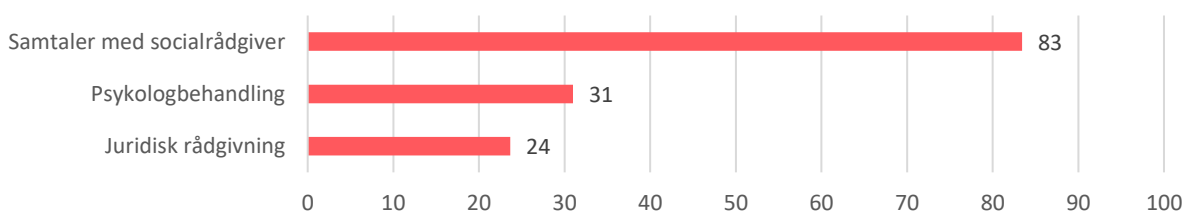
<sup>3</sup> Justitsministeriets Forskningskontor (2018): Omfanget og karakteren af stalking. En befolkningsundersøgelse 2017/18.

# INTERVENTION FOR STALKERE & UDSATTE

Omkring 1 ud af 5, som henvender sig til Dansk Stalking Center via telefonrådgivningen, henvises til professionel intervention og blandt dem bliver 4 ud af 5 til rådgivnings- og eller behandlingsforløb (82 pct.). Omkring en femtedel kommer ikke til at indgå i forløb, hvilket kan skyldes, at nogle fx ikke længere ønsker det eller har brug for det, eller at brugere falder udenfor målgruppen. Henvendelser der falder udenfor målgruppen kan fx skyldes, at centrets professionelle vurderer, at problematikken ikke er stalkingrelateret, eller at brugeren indledningsvis vurderes til at have brug for psykiatrisk behandling.

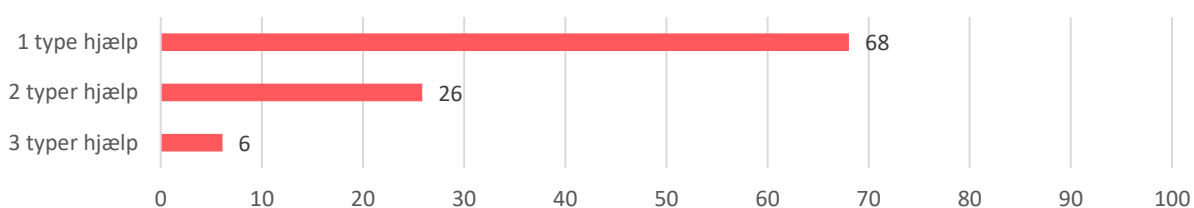
Blandt brugere, som indgår i kortere eller længere forløb, gør størstedelen brug af rådgivningssamtaler med centrets socialrådgiver (83 pct.), mens omkring hver fjerde gør brug af juridisk rådgivning (24 pct.). Knap hver tredje indgår i behandlingsforløb med en psykolog (31 pct.).

Figur 7. Brug af Dansk Stalking Centers hjælpemuligheder (N = 410)



For en del brugere gør det sig gældende, at de gør brug af en kombination af Dansk Stalking Centers forskellige hjælpemuligheder. Figuren nedenfor viser, hvor mange typer hjælp brugerne har benyttet.

Figur 8. Brugernes kombination af Dansk Stalking Centers hjælpemuligheder (N = 410)



Godt to tredjedele af brugerne har gjort brug af en enkelt type hjælp (68 pct.), som typisk har været samtaler med socialrådgiver. Omkring en fjerdedel (26 pct.) har modtaget en kombination af to typer hjælp, og en mindre andel på 6 pct. har gjort brug af alle Dansk Stalking Centers hjælpemuligheder.

Tabel 9. Omfanget af brugernes samtaler med professionelle (N = 410)

|                     | Gennemsnitlige antal samtaler | Spændvidde i antal samtaler |
|---------------------|-------------------------------|-----------------------------|
| Juridisk rådgivning | 4,6                           | 1-54                        |
| Psykologsamtaler    | 7,0                           | 1-37                        |



|                               |     |      |
|-------------------------------|-----|------|
| <b>Socialrådgiversamtaler</b> | 2,6 | 1-15 |
|-------------------------------|-----|------|

Antallet af samtaler med centrets professionelle spænder vidt. Hvor de fleste brugere har behov for et begrænset antal samtaler, har en mindre andel af brugerne behov for omfattende hjælp. For at anskueliggøre denne pointe, viser tabellen både det gennemsnitlige antal samtaler, brugerne har haft med centrets forskellige professionelle, men også spændvidden i antallet af samtaler.

## OVERORDNET VURDERING AF EFFEKT AF INTERVENTION BASERET PÅ FIT

Som beskrevet har Dansk Stalking Center i projektperioden introduceret FIT (Feedback Informed Treatment) som et redskab, der anvendes når centrets professionelle og brugeren mødes i behandlingsprocessen. FIT er primært anvendt som redskab af centrets socialrådgivere og psykologer samt i tilfælde, hvor det er vurderet, at der har været tale om en form for forløb.

FIT kan både benyttes til at udvikle praksis og tilpasse behandling til den enkelte bruger, men kan også benyttes til at vurdere effekten af den samlede intervention. I det følgende foretages således en overordnet vurdering af effekten af den intervention, centrets brugere modtager. I de kommende kapitler går der mere i dybden med virkninger og effekter for henholdsvis udsatte og udøvere.

### Effektvurdering for stalkingudsatte baseret på FIT

Siden introduktionen af FIT har i alt 160 stalkingudsatte brugere gennemgået og afsluttet et forløb hos Dansk Stalking Center, hvor FIT er blevet anvendt. Den gennemsnitlige varighed af forløbene for denne gruppe har været knap 5 måneder.

Tabel 10. Oversigt: stalkingudsatte brugere som indgår i FIT effektvurdering (N = 160)

|   | <b>I alt</b>    |
|---|-----------------|
| <b>Antal afsluttede brugere</b>                   | <b>160</b>      |
| <b>Gennemsnit længde af forløb (mdr.)</b>         | <b>4,9</b>      |
| <b>Gennemsnit ORS ved opstart</b>                 | <b>19,66</b>    |
| <b>Procentandel i grønt område ved afslutning</b> | <b>66,1pct.</b> |
| <b>Gennemsnitlig pointforøgelse</b>               | <b>8,82</b>     |
| <b>Effect size</b>                                | <b>0,74</b>     |
| <b>Relativ effect size</b>                        | <b>-0,02</b>    |

Ved en simpel læsning af tabellen fremgår det, at den gennemsnitlige ORS for stalkingudsatte ved opstart er 19,66. Det betyder, at gruppen er klinisk signifikant og dermed at behandling kan have mulig effekt. For voksne ligger den kliniske grænse normalt på 25, hvilket vil sige, at voksne, som har brug for hjælp til at få det bedre, generelt scorer herunder. Effect size siger noget om effekten af behandlingen, hvor 0,74 er udtryk for en **moderat grænsende til en stærk effekt**. Slutteligt fortæller relativ effect

size om gruppens effekt af behandlingen sammenlignet med andre FIT brugere. Tallet -0,02 kan tolkes således, at effekten for udsatte ligger under – men næsten på niveau – med andre brugere.

### Effektvurdering for stalkingudøvere baseret på FIT

Siden introduktionen af FIT har i alt 23 stalkingudøvere gennemgået og afsluttet et forløb hos Dansk Stalking Center, hvor FIT er blevet anvendt. Den gennemsnitlige varighed af forløbene for denne gruppe har været godt 6 måneder.

Tabel 11. Oversigt: stalkingudøvere blandt brugere som indgår i FIT effektvurdering (N = 23)

|   | I alt     |
|---|-----------|
| <b>Antal afsluttede brugere</b>                   | 23        |
| <b>Gennemsnit længde af forløb (mdr.)</b>         | 6,10      |
| <b>Gennemsnit ORS ved opstart</b>                 | 16,92     |
| <b>Procentandel i grønt område ved afslutning</b> | 42,9 pct. |
| <b>Gennemsnitlig pointforøgelse</b>               | 6,29      |
| <b>Effect size</b>                                | 0,46      |
| <b>Relativ effect size</b>                        | -0,30     |

Den gennemsnitlige ORS for stalkingudøvere ved opstart er 16,92. Det betyder, at gruppen er klinisk signifikant og dermed en gruppe, hvor behandling kan have mulig effekt. Effect size, der er udtryk for effekten af behandlingen, ligger for stalkingudøvere på 0,46. Dette er lig med en **moderat effekt** af behandlingen og den relative effect size på -0,30 kan forstås sådan, at gruppen ligger lidt under andre brugere af FIT, hvad angår effekten af behandlingen.

### SAMLET OM VURDERING AF EFFEKT BASERET PÅ FIT

Overordnet set kan det konkluderes, at både stalkingudsatte og stalkingudøvere har god effekt af den behandling, de modtager i regi af Dansk Stalking Center.

Når man sammenligner effektvurderinger for stalkingudsatte og stalkingudøvere baseret på FIT er det imidlertid værd at bemærke, at stalkingudøvere er i lavere trivsel end gruppen af stalkingudsatte ved opstarten af forløb, ligesom det også er gruppen af stalkingudøvere, der har den længste varighed af forløbene. På denne måde kan det siges, at resultaterne understøtter vigtigheden af at tilbyde behandling til gruppen af udøvere, ligesom de levner plads til at udvikle yderligere på behandlingen, så der tilstræbes den samme effekt af behandlingen for stalkingudøvere som for stalkingudsatte.

# INTERVENTION FOR UDSATTE

I dette kapitel er fokus på at opnå en dybere forståelse for effekten af Dansk Stalking Centers intervention blandt stalkingudsatte. Af brugerdata fremgår det, at 429 stalkingudsatte har modtaget intervention i projektperioden. Datagrundlaget for kapitlet udgøres imidlertid alene af de stalkingudsatte, der har besvaret statusskemaer ved henholdsvis opstarten og afslutningen af deres forløb, og i vurderingen af virkning og effekt er datagrundlaget afgrænset til kun at omfatte de brugere, der *både* har udfyldt statusskema 1 og statusskema 2.

## INDHOLD OG METODER I INTERVENTION FOR STALKINGUDSATTE

For at psykologerne kan fokusere deres ressourcer om behandlingen, har man i Dansk Stalking Center fundet frem til en model, hvor centrets socialrådgivere forestår den indledende afdækning af brugernes situation og behov og på baggrund heraf kommer med anbefalinger til det tværfaglige sagssparringsteam – hvor også psykologer indgår – i forhold til, hvilken indsats der vurderes hensigtsmæssig ud fra samtalen. Herudover varetager socialrådgiverne nu også støttende forløb, som kan stå alene, eller som kan tilbydes til stalkingudsatte, hvis der er venteliste til psykologhjælp.

Behandlingen for stalkingudsatte dækker over psykologiske samtaleforløb. I samtalerne anvendes blandt andet psykoedukation og mentaliseringsteknikker, ligesom der arbejdes ud fra krise-/ stresspsykologiske samt kognitive perspektiver. Samtalerne kan desuden omfatte udfærdigelse af handlings- og sikkerhedsstrategier samt vejledning i forhold til bevis og dokumentationsindsamling og sidst men ikke mindst, kan samtalerne omfatte håndtering af eventuelle børn med henblik på tidlig opsporing af særlige psykosociale interventionsbehov.

Juridisk vejledning og bistand kan stå alene, men indgår oftest som element i et forløb. Det kan fx være relevant i forbindelse med retssager, økonomi, samvær med børn mm.

## KARAKTERISTIK AF STALKINGUDSATTE I BEHANDLING

I karakteristikken indgår 219 stalkingudsatte, som har besvaret statusskema 1. Langt de fleste stalkingudsatte er kvinder (91 pct.) og gennemsnitsalderen er ca. 40 år. Herudover er de stalkingudsatte karakteriseret ved:

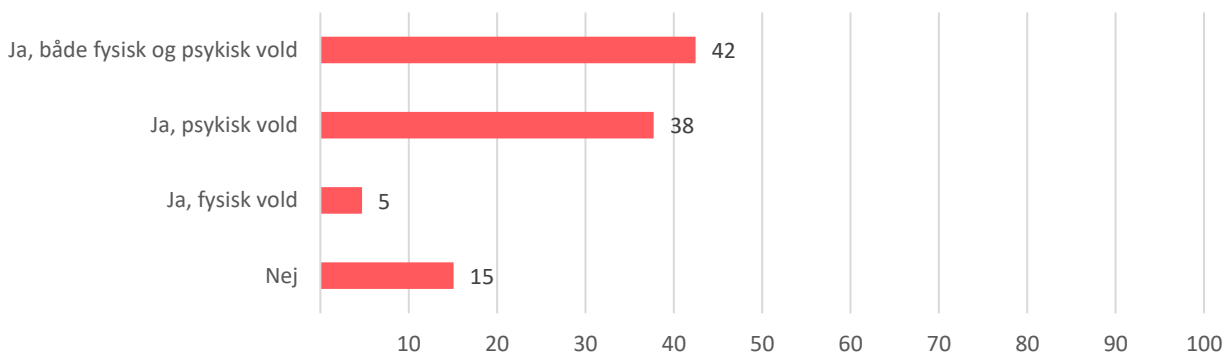
- 70 pct. har børn - to tredjedele af disse har børn under 18 år, hvoraf de fleste er ganske små
- Stalker udgøres af en ekspartner i 66 pct. af tilfældene

- For ca. 40 pct. af de stalkingudsatte, som har børn, er stalkingudøver forælder til børnene og omkring halvdelen af disse tilfælde er der fælles forældremyndighed og samvær hos stalker

Når de stalkingudsatte skal give deres forklaringer på, hvorfor stalkingen startede, er de mest gennemgående årsager brudte parforhold, afvisninger, uengældte forelskelser og stalkers ønske om at kunne kontrollere udsatte. Enkelte peger også på, at nogen har set sig gale på dem gennem deres professionelle virke, ligesom flere peger på psykisk ustabilitet som medvirkende årsag til stalkingen.

Blandt stalkingudsatte, som stalkes af en ekspartner, vurderer hele 66 pct., at de ting, der opleves som stalking, havde deres begyndelse allerede mens forholdet stod på. Bemærkelsesværdigt er det også, at hele 85 pct. angiver, at de, mens de var i forholdet, blev udsat for både fysisk og psykisk vold eller minimum én af disse voldsformer.

Figur 12. Spørgsmål til stalkingudsatte, der stalkes af ekspartner: Blev du udsat for fysisk eller psykisk vold mens forholdet stod på? (N = 109)

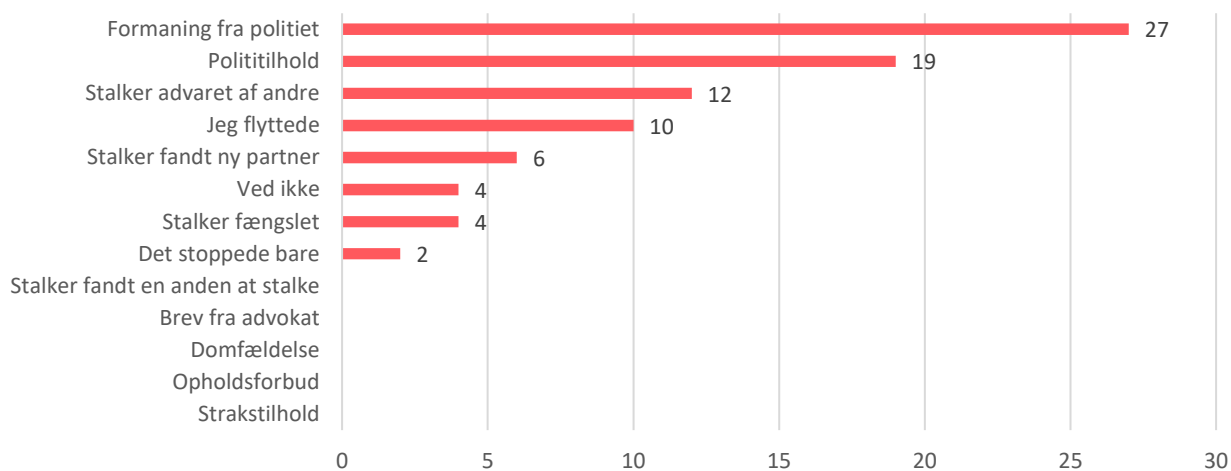


Ved opstarten i Dansk Stalking Center gør det sig gældende, at stalkingen for to tredjedele (66 pct.) af de stalkingudsatte startede for mere end 1 år siden, mens stalkingen for 26 pct. startede for mindre end 1 år siden. Resten er usikre på, hvornår stalkingen startede, hvilket fx både kan skyldes, at de ikke har kendt til stalking som fænomen, eller at der har været tale om en glidende overgang, hvor det har taget tid at indse, at der er/var tale om stalking.

Tager man udgangspunkt i den hyppigt anvendte definition af aktiv stalking, hvor sidste uønskede kontaktforsøg skal have fundet sted indenfor de seneste 6 måneder, oplever 79 pct. af de stalkingudsatte fortsat aktiv stalking ved tidspunktet for interventionen. Adspurgt direkte om stalkingen er stoppet, svarer 32 pct. ved udfyldelsen af statusskema 1, at dette er tilfældet.

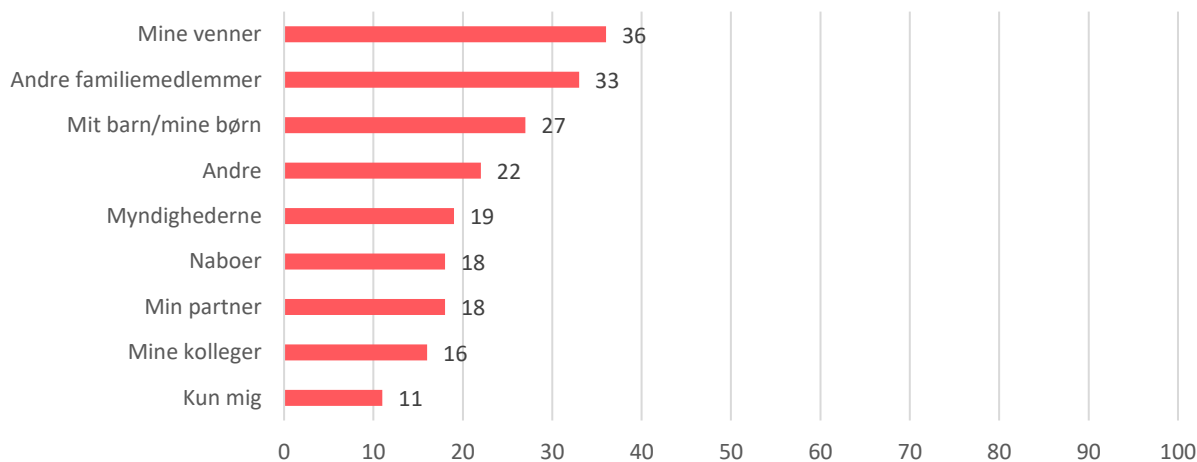
I de tilfælde hvor stalkingen er stoppet, vurderer omkring halvdelen, at stalkingen stoppede grundet forskellige tiltag fra politiet såsom formaninger (27 pct.), tilhold (19 pct.) og fængsling (4 pct.). I den anden halvdel af tilfældene vurderes stalkingen at være stoppet fx som følge af, at stalkingudsatte flyttede, eller ved at stalker blev advaret eller fandt sig en ny partner. Kun i ganske få tilfælde vurderes stalkingen at være stoppet uden videre.

Figur 13. Hvordan stoppede stalkingen? (N = 52)



Blot hver tiende stalkingudsatte (11 pct.) udtrykker, at stalkingen kun er rettet mod dem selv, mens stalkingen for størstedelen indebærer, at udøveren også kontakter/stalker andre i deres netværk, som fx venner (36 pct.), familie (33 pct.), myndigheder (19 pct.), nuværende partner (18 pct.), osv.

Figur 14. Har stalker kontaktet eller stalket andre i dit netværk? (N = 219)

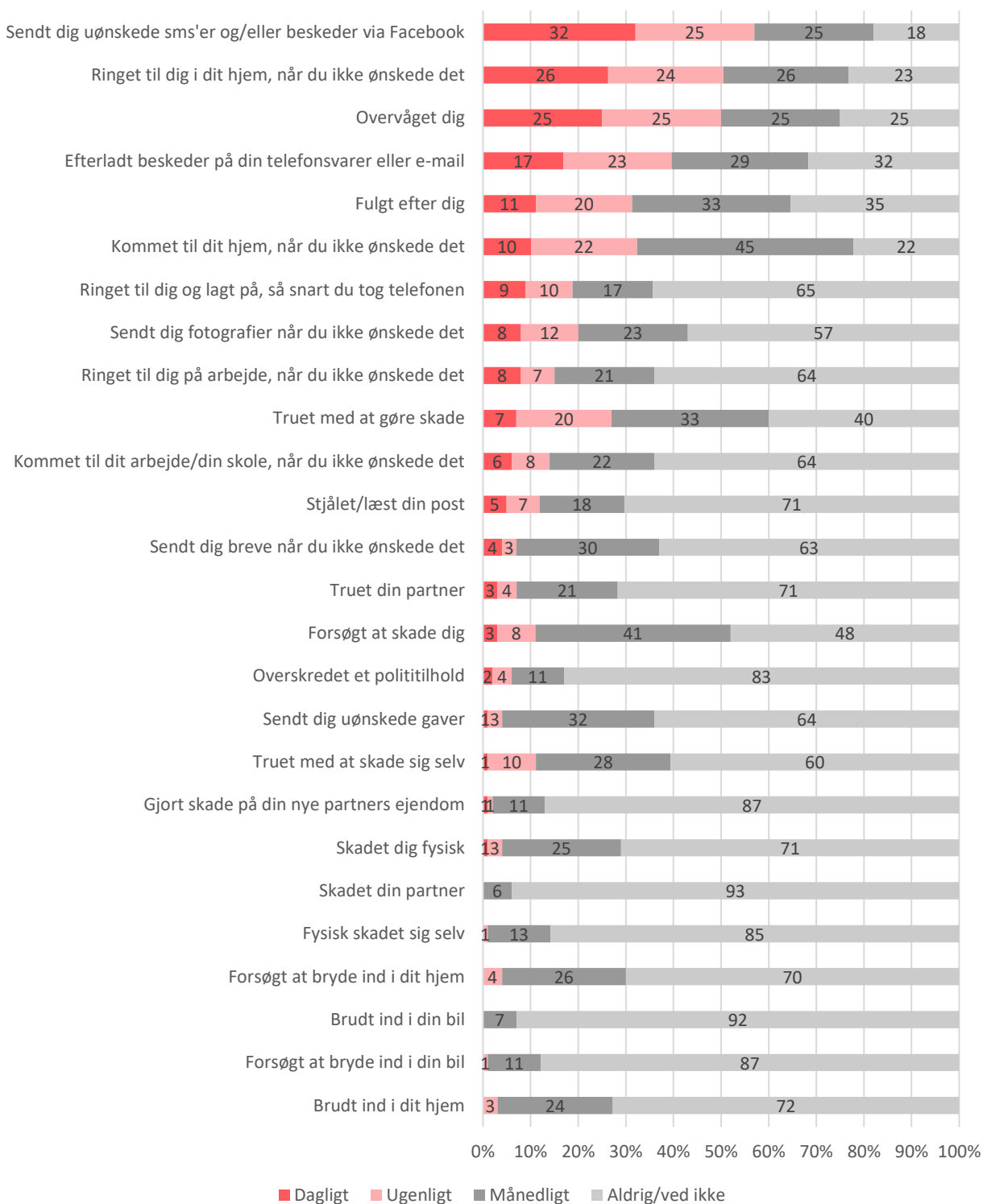


Blandt hovedparten af de stalkingudsatte, der angiver, at stalkingen implicerer andre, angiver de fleste mellem 1-4 af de angivne kategorier af mulige implicerede, mens en mindre andel angiver 5 eller flere.

## STALKINGENS KARAKTER OG HYPPIGHED

Nedenstående figur illustrerer stalkingudsattes angivelser af stalkingens karakter og hyppigheden af den uønskede kontakt fra stalkeren i den periode, hvor stalkingen har stået på.

Figur 15. Uønsket kontakt fra stalker i perioden, hvor stalkingen stod på (N = 2019)



Selvom kategorierne i spørgebatteriet divergerer fra Justitsministeriets omfangsundersøgelse (2018), så viser figuren i lighed hermed, at særligt skriftlig elektronisk kontakt, telefonopkald, overvågning og forfølgelse karakteriserer stalkingen.

## FORVENTNINGER OG MOTIVATION

Som allerede beskrevet er mange stalkingudsatte udsat for aktiv stalking, når de opsøger hjælp hos – eller henvises til – Dansk Stalking Center, mens omkring en tredjedel angiver, at stalkingen er stoppet.

Størstedelen af de stalkingudsatte, der starter op i et forløb hos Dansk Stalking Center, oplever følger af stalkingen, der vedrører både deres trivsel, sociale liv, arbejdsliv og handlemuligheder. Kigger man overordnet på tværs af symptomer og følgevirkninger tegner der sig følgende billede:

- Omkring 3 ud af 4 oplever psykiske symptomer
- Omkring 1 ud af 2 oplever fysiske symptomer
- Omkring 4 ud af 5 oplever begrænsede handlemuligheder i hverdagen
- Omkring 2 ud af 3 af de stalkingudsatte med tilknytning til arbejdsmarkedet føler sig hæmmede i deres arbejdsliv – stalkingen har påvirket deres arbejdsevne i form af nedsat tempo og koncentration (40 pct.), sygemelding (15 pct.) eller job tab (7 pct.)

Ovenstående symptomer og følgevirkninger opleves uagtet om stalkingen er stoppet, men ser man isoleret set på gruppen, der oplever aktiv stalking, ses det, at følgevirkninger og symptomer er særligt fremtrædende her.

At stalkingudsatte er meget påvirkede af stalkingen og føler sig begrænsede i at gøre de ting, de gerne vil, kommer tydeligt til udtryk i de forventninger, de har til interventionen i Dansk Stalking Center. Nedenfor er sammenfattet forventninger, der samtidig kan forstås som motivationen til at opsøge og tage imod intervention.

### **Professionel og kompetent viden og rådgivning**

*”Det vil formentlig give stor værdi at tale med én, som har reel viden på området”*

Stalkingudsatte giver udtryk for, at det kan være ensomt at være udsat for stalking, da andre har svært ved at forstå, hvad de gennemlever og ofte kommer til at bagatellisere stalkingen og give velmenende men fejlagtige råd. At tale med nogen, der har indgående kendskab til fænomenet, kender til andre, der har været udsatte, og som dermed kan give kvalificeret råd og vejledning vil derfor være af stor værdi. De stalkingudsatte søger forståelse og bekræftelse af, at det, de oplever, er uacceptabelt.

### **Stoppe stalkingen og søge hjælp til kontakt til politi og myndigheder**

*”Jeg håber på at kunne få hjælp med systemet og politiet”*

Af indlysende grunde ønsker stalkingudsatte hjælp til at bringe stalkingen til ophør, herunder at modtage vejledning til at søge hjælp hos politiet og opnå viden om mulige konsekvenser af at anmelde stalkingen. I tråd hermed ønsker flere juridisk hjælp og hjælp til håndtering af retssager og samværsager, som led i at få stoppet stalkingen.

### **Psykisk bedring**

*"Jeg vil gerne arbejde med, at jeg får det psykisk bedre, bliver mentalt stærkere og kan komme videre og glemme alt om stalkeren"*

De stalkingudsatte ønsker hjælp til at forstå, bearbejde og kunne tage hånd om de følgevirkninger, de oplever som følge af stalkingen. Her nævnes fx angst, stress og PTSD. De ønsker at få styr på deres tanker og at få det psykisk bedre, så de kan opnå et acceptabelt funktionsniveau. Ligeledes ønsker de hjælp til at lære at passe bedre på sig selv og til at lære egne grænser at kende.

### **Konkrete redskaber til at tackle situationen nu og fremadrettet**

*"Jeg har brug for redskaber til at kunne leve et godt liv på trods af de ting, jeg er udsat for"*

Mange stalkingudsatte søger redskaber til at kunne tackle deres situation både nu og fremadrettet. Fx søges redskaber til at få stalkingen til at fylde mindre i hverdagen, at kunne beskytte sig selv og sine børn bedst muligt, til at kunne være en tilstedeværende forælder trods stalking, til at sætte grænser i forældresamarbejdet med stalker, til at lægge stalkingen bag sig, hvis denne er stoppet osv.

### **Genvinde troen på sig selv og andre**

*"Jeg vil gerne blive glad og fri for angst, utryghed og mistillid til det modsatte køn"*

Flere stalkingudsatte giver udtryk for, at de i stalkingforløbet har mistet troen på sig selv og deres egen dømmekraft. Ligeledes giver flere udtryk for, at stalkingen har gjort dem mistroiske og mistillidsfulde overfor det modsatte køn, og at de bærer dette med sig ind i nye relationer. Derfor ønsker de hjælp til at genvinde selvtilliden og til at kunne føle sig trygge ved at turde stole på andre igen.

### **Bearbejde oplevelsen og forstå egne følelser og reaktioner**

*"Jeg ønsker at få hjælp til at komme ud af mine negative tanker om mig selv – min skyldfølelse og skam"*

Nogle stalkingudsatte har svært ved at begribe, hvad der er sket, og at det er sket for netop dem, da det ikke stemmer overens med deres selvforståelse at være stalkingudsat. De har brug for hjælp til at



forstå og bearbejde oplevelsen og til ikke at bebrejde sig selv for den situation, de er kommet i – herunder at bearbejde følelser af skyld og skam samt at lære at tilgive sig selv.

## **Komme tilbage til normalitet og være tilstede i livet igen**

*“Jeg vil gerne have mit liv tilbage igen”*

Mange stalkingudsatte oplever, at stalkingen har bragt dem langt væk fra sig selv. De føler fx at de ikke længere kan bevæge sig frit omkring, at de mangler overskud til at vedligeholde sociale relationer, at de har kort lunte og paraderne oppe. De ønsker hjælp til at blive sig selv igen og til at komme tilbage til en normal og ubelastet hverdag, hvor de føler sig fri og glædes, genfinder arbejdsglæde, får deres sociale liv tilbage og igen får håb og drømme for fremtiden.

De stalkingudsattes forventninger og motivation for at opsøge og tage imod hjælp, stemmer godt overens med, hvad der ligger indenfor rammerne af Dansk Stalking Centers tilbud. Således har Dansk Stalking Center god mulighed for at møde de stalkingudsattes behov og for at fokusere interventionen omkring det, der fylder mest hos den enkelte.

## **TILFREDSHED OG OPLEVET UDBYTTE**

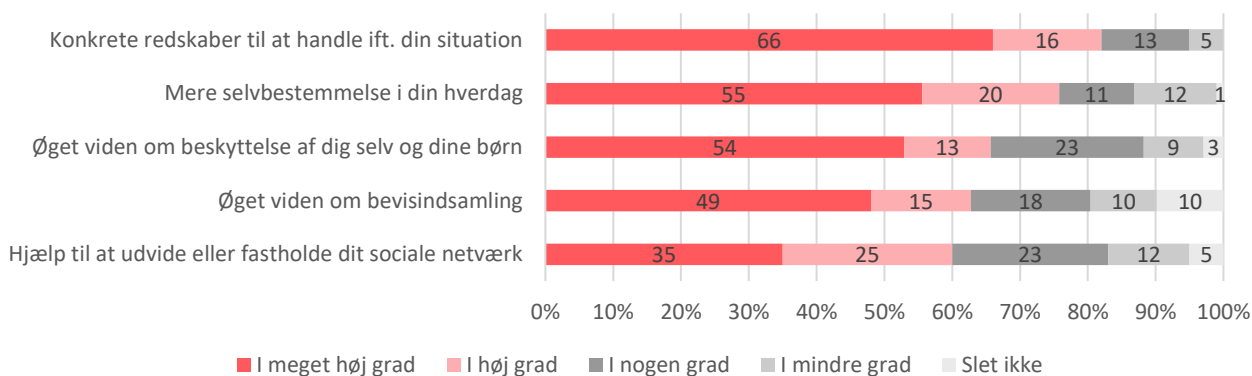
At Dansk Stalking Center langt hen ad vejen formår at tilbyde en hjælp, der møder de stalkingudsattes behov, afspejler sig i de stalkingudsattes tilfredshed og oplevede udbytte af at indgå i et forløb.

Blandt de stalkingudsatte, der har udfyldt statusskema 2 ved afslutningen af deres forløb i Dansk Stalking Center, er:

- 92 pct. tilfredse eller meget tilfredse, og 8 pct. er i nogen grad tilfredse med deres forløb
- 90 pct. af den overbevisning, at deres situation er meget forbedret eller forbedret som følge af forløbet, mens 10 pct. vurderer, at deres situation er uændret

Af nedenstående figur ses det, i hvilken grad de stalkingudsatte oplever at have fået udbytte af forløbet på forskellige områder. Figuren skal tolkes med opmærksomhed på, at ikke alle udsatte nødvendigvis har haft behov for viden på alle områder, hvorfor de forskellige områder kan have fyldt mere eller mindre i det enkelte forløb.

Figur 16. Har forløbet hos Dansk Stalking Center givet dig...? (N = 75)



Figuren viser, at størstedelen af de stalkingudsatte oplever udbytte på de listede områder i nogen, høj eller meget høj grad. Særligt oplever de at have fået konkrete redskaber til at handle i forhold til deres situation samt at have fået mere medbestemmelse i deres hverdag som følge af forløbet. Her svarer hhv. 82 pct. og 75 pct. i meget høj eller høj grad.

Der er ikke nogen entydige tendenser til, at stalkingudsattes karakteristika eller stalkingrelationens type er bestemmende for udbyttet. Dog oplever særligt udsatte med børn, at forløbet har givet dem konkrete redskaber til at kunne handle i forhold til deres situation.

## EFFEKT AF BEHANDLING FOR UDSATTE

Oplevet udbytte og effekt er ikke nødvendigvis det samme. I det følgende kigger evalueringen derfor på, hvilket billede, der tegner sig af effekten for stalkingudsatte, ved at sammenholde før- og eftermålinger, foretaget gennem udfyldelse af statusskemaer ved hhv. opstart og afslutning af forløb.

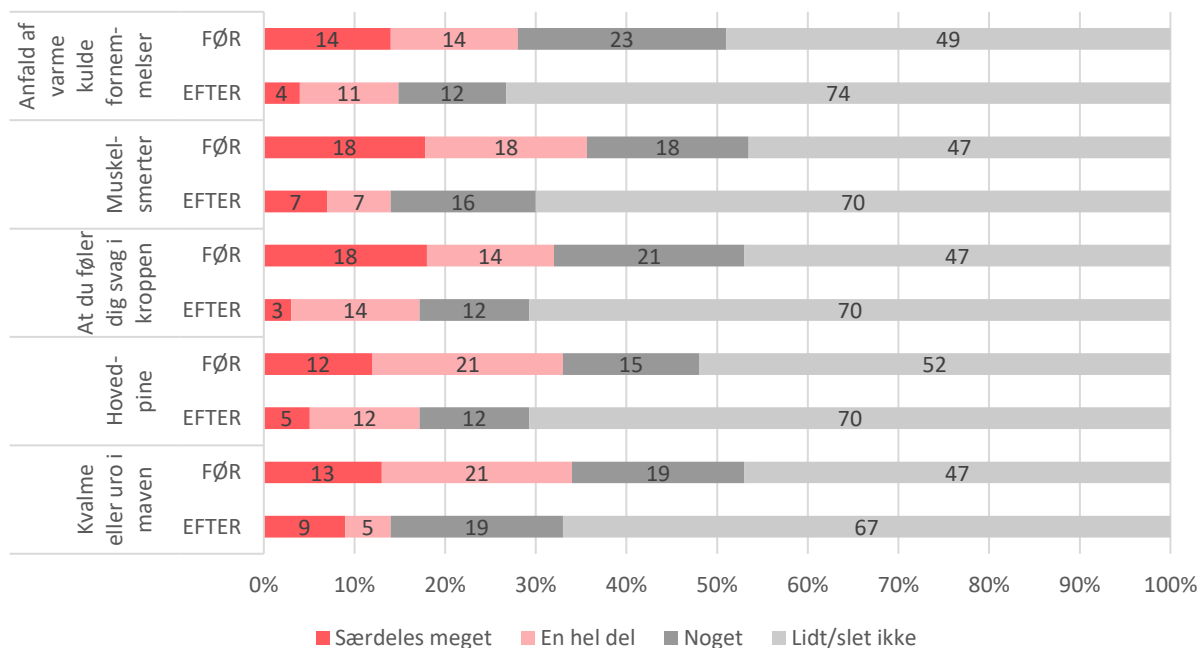
Selvom en stor andel af brugerne har udfyldt statusskemaer, er det ikke lykkes konsekvent at få brugerne til at udfylde begge statusskemaer. I det følgende er datagrundlaget afgrænset til de 57 stalkingudsatte, der har afgivet fyldestgørende svar på *både* statusskema 1 og 2.

Det er valgt at fokusere på fysiske og psykiske symptomer og forandringer i symptombilledet som følge af forløbet.

### Forandringer i fysiske symptomer

Til måling af fysiske symptomer er benyttet spørgsmål fra SCL-92. Gennemgående for samtlige fysiske symptomer i tjeklisten er, at der kan konstateres en positiv udvikling i symptombilledet fra opstart til afslutning af forløb.

Figur 17. Forandringer i fysiske symptomer hos stalkingudsatte som følge af forløb (angivet er symptomer i den sidste uge inklusive dagen for udfyldelsen (N = 57))



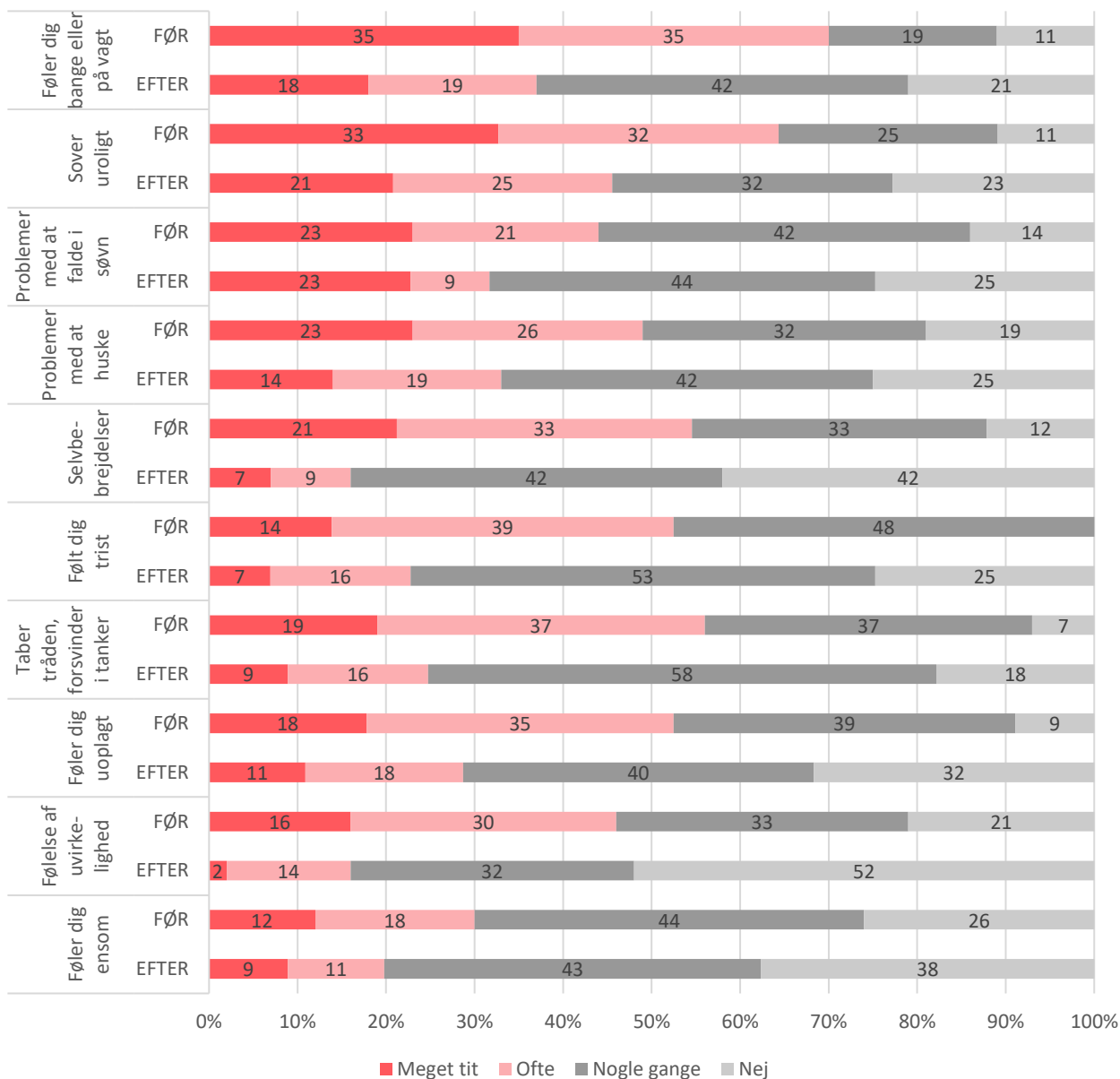
Da tjeklisten er lang, sammenfatter ovenstående figur udviklingen i symptombilledet for de fem mest fremtrædende fysiske symptomer blandt stalkingudsatte ved opstart: anfald af kulde/varme fornemmelser, muskelsmerter, følelsen af svaghed i kroppen, hovedpine samt kvalme/uro i maven.

I figuren ses den positive forandring i symptombilledet for fysiske symptomer ved, at andelen, der oplever de listede symptomer 'særdeles meget' og 'en hel del' og 'noget', indskrænkes betydeligt. Kigger man omvendt på andelen af stalkingudsatte, der angiver at opleve symptomerne 'lidt' eller 'slet ikke', stiger denne ved samtlige symptomer med omkring 20 procentpoint under forløbet.

### Forandringer i psykiske symptomer

Til måling af psykiske symptomer er benyttet spørgsmål fra HSCL-25, der omhandler symptomer kendetegnende for angst og depression. På samme måde som for fysiske symptomer, er det gennemgående for de psykiske symptomer i tjeklisten, at der kan konstateres en positiv udvikling i symptombilledet fra opstart til afslutning af forløb.

Figur 18. Forandringer i psykiske symptomer hos stalkingudsatte som følge af forløb (angivet om symptomer har været fremtrædende i den sidste måned (N = 57)



I lighed med tjeklisten for fysiske symptomer er tjeklisten for psykiske symptomer lang. Således er ovenstående figur fokuseret på de ti mest fremtrædende psykiske symptomer ved opstart: følelser af at være bange/på vagt, vanskeligheder ved at falde i søvn, urolig søvn, hukommelsesproblemer, selvbebrejdelser, tristhed, at forsvinde i tankerne, uoplagthed og følelser af uvirkelighed og ensomhed.

I figuren ses den positive forandring i symptombilledet for psykiske symptomer ved, at andelen, der oplever de listede symptomer 'meget ofte' og 'ofte' og 'nogle gange', indskrænkes betydeligt. Kigger man omvendt på andelen af stalkingudsatte, der svarer 'nej' til at opleve symptomerne, stiger denne ved samtlige symptomer med omkring 10 procentpoint under forløbet. Tre af de listede symptomer

skiller sig ud ved en særlig markant udvikling. Det gør sig gældende for oplevelser af uvirkelighed, hvor andelen, der ikke oplever symptomet, stiger med hele 31 procentpoint, selvbebrejdelser, hvor andelen, der ikke oplever symptomet, stiger med 30 procentpoint, samt uoplagthed, hvor andelen, der ikke oplever symptomet, stiger med 23 procentpoint.

## SAMLET OM EFFEKT I HENHOLD TIL FORANDRINGER AF SYMPTOMBILLEDE

Samlet set understøtter billedet af effekt baseret på forandringer i symptombilledet for fysiske og psykiske symptomer effektiviteten baseret på FIT, der viste, at stalkingudsatte har moderat grænsende til stærk effekt af interventionen i Dansk Stalking Center.

Virksomheder og effekt af forløbet understøttes yderligere af kvalitative udsagn fra fritekst og interviews, hvor stalkingudsatte giver udtryk for at være blevet særdeles godt hjulpet.

---

***”Der var forståelse på højt plan, samt en imødekommenhed og vilje til virkelig at hjælpe. Jeg oplever eksperthjælp på højt plan. Jeg har haft de bedste samtaler med min rådgiver, som med empati og en uvurderlig indfølelse har hjulpet mig mere, end jeg nogensinde vil have kunnet forstille mig. Det har betydet alverden at blive screenet og vurderet og herefter få stillet den rette hjælp til min rådighed. Jeg føler mig reddet” (stalkingudsat)***

---

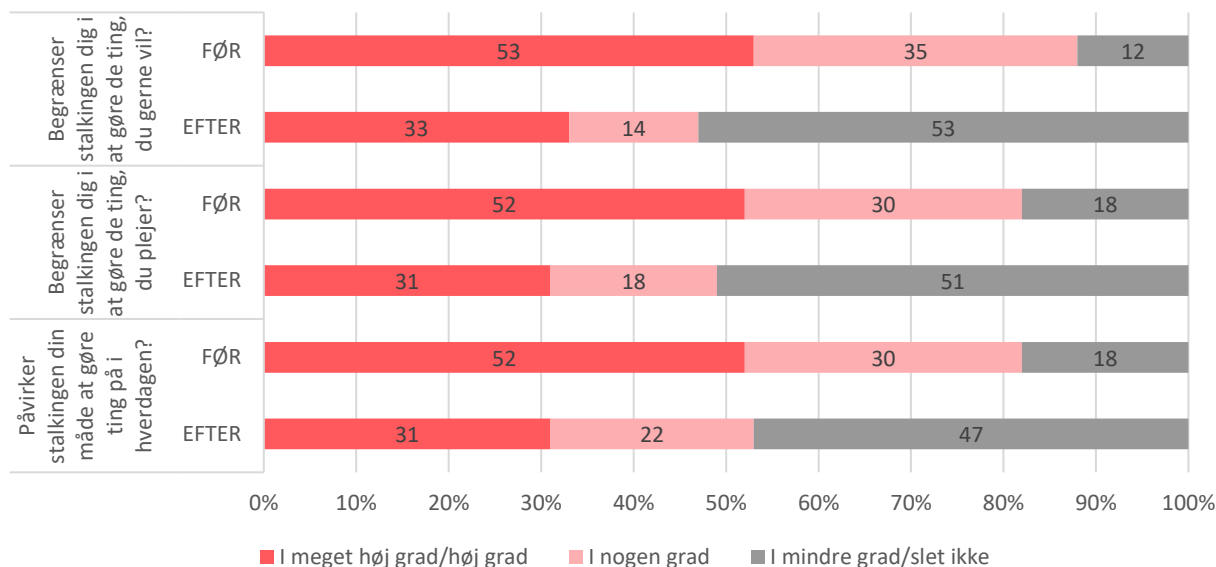
Værd at bemærke er det imidlertid, at de psykiske symptomer hænger bedre ved hos de stalkingudsatte end de fysiske. Selv om en stor andel oplever en positiv udvikling, er der altså stadig en betydelig andel, der oplever symptomerne, uanset om stalkingen er stoppet eller ej. Det kan med andre ord ikke forventes, at et forløb gør brugerne symptomfrie, men snarere at forløbet kan hjælpe med til at minimere følgevirkninger og til at gøre følgevirkningerne til et vilkår, der er til at leve med.

## UDVIKLING I HANDLEMULIGHEDER SAMT ARBEJDSMÆSSIG OG SOCIAL TILKNYTNING

Det er allerede sandsynliggjort, at forløbet i Dansk Stalking Center har en positiv trivsels- og helbredsrelateret effekt for stalkingudsatte. I det følgende gennemgås nogle øvrige forhold relateret til de udsattes situation ved afslutningen af forløbet, der indikerer, at forløbet også har positiv betydning på andre områder.

I statusskema 1 og 2 er stalkingudsatte blevet spurgt til, hvorvidt stalkingen påvirker dem i forhold til deres måde at gøre ting på i hverdagen og om stalkingen begrænser dem i at gøre de ting, de plejer og gerne vil.

Figur 19. I hvilken grad oplever du, at den stalking du er/har været udsat for påvirker dine handlemuligheder i hverdagen? (N = 57)



Af figuren fremgår det, at andelen af stalkingudsatte, der 'slet ikke' eller kun 'i mindre grad' føler sig begrænsede af stalkingen, er væsentlig forøget ved afslutningen af forløbet. Således føler flere, at de har fået udvidet deres handlemuligheder efter forløbet i Dansk Stalking Center. Nedenstående tabel understøtter dette billede. Her er deltagerne blevet bedt om at angive, hvor hæmmede de føler sig af stalkingen i forhold til arenaerne familieliv, sociale liv og arbejdsliv.

Tabel 20. I hvilken grad hæmmer de problemer, du har på grund af stalkingen, dig i dit familieliv, dit sociale liv/fritidsliv og i dit arbejdsliv? (N = 57)

|                                      | Gennemsnitlig placering opstart | Gennemsnitlig placering afslutning | Forskel i gennemsnit |
|--------------------------------------|---------------------------------|------------------------------------|----------------------|
| Familieliv og hjemlige forpligtelser | 5,19                            | 3,46                               | -1,73                |
| Sociale liv og fritidsliv            | 5,79                            | 4,48                               | -1,31                |
| Arbejdsliv                           | 5,21                            | 3,53                               | -1,68                |

Testen, som spørgsmålene tager afsæt i, går fra 0 ('slet ikke hæmmed') til 10 ('meget stærkt hæmmed') og anskuer 5 som cutoff for, hvornår der er tale om behandlingskrævende funktionsnedsættelse. Forskellen i de stalkingudsattes gennemsnitlige placering ved opstart og afslutning viser, at de stalkingudsatte under forløbet har bevæget sig fra en score på mere end 5 til en score under 5. Det er en positiv udvikling, der betyder, at funktionsnedsættelsen ved afslutning ikke længere anses for behandlingskrævende.

Forskellen i før- og efter placeringer er størst på områderne familieliv og arbejdsliv, mens de stalkingudsatte har rykket sig mindre i vurderingen af, om de føler sig hæmmede i deres sociale liv på grund af stalkingen. Af status 3, der er udfyldt et stykke tid efter kontakten med Dansk Stalking Center,

bekræftes det, at stalkingen har vidtgående konsekvenser for de stalkingudsattes deres sociale liv. Når de stalkingudsatte sammenligner deres situation med før stalkingen, vurderer:

- 41 pct. at de i dag deltager sjældnere i sammenkomster med familie og venner
- 54 pct. at de i dag deltager sjældnere i sociale arrangementer på arbejdspladsen/studiet
- 57 pct. at de i dag deltager sjældnere i fritidsaktiviteter
- 41 pct. at de er oftere uønsket alene

At relativt mange stalkingudsattes sociale liv fortsætter med at være udfordret kan blandt andet forklares ved, at mange, som led i at stoppe stalkingen, har måttet hemmeligholde telefonnumre, gøre sig usynlige på sociale medier, nogle har måttet flytte eller gå under jorden og nogle har måske oplevet, at venner har taget parti eller været uforstående overfor deres situation.

Kigger man lidt nærmere på udviklingen i tilknytningen til arbejdsmarked ses det, at der er nogle mindre ændringer i det overordnede billede af de udsattes beskæftigelse, som primært må henføres til, at nogle fx er gået fra uddannelse til job eller fra job til pension. Det overordnede billede er således nogenlunde det samme i før- og eftermålingen, hvorfor de stalkingudsatte grundlæggende kan siges at have fastholdt deres arbejdsmæssige tilknytning og tilmed føler sig hæmmede i arbejdslivet ved den afsluttende status.

Et succeskriterium for projektet var, at 80 pct. af de udsatte, der var blevet henvist til Dansk Stalking Center, skulle opleve at have fået udvidet deres handlemuligheder i hverdagslivet, og at disse formåede at fastholde deres sociale og arbejdsmæssige tilknytning fra før stalkingen begyndte. Hvad angår handlemuligheder ses en betragtelig stigning i andelen af stalkingudsatte, der ikke oplever, at deres handlemuligheder er påvirkede. Ved afslutningen finder omkring 70 pct. 'slet ikke' eller kun i 'mindre' eller 'nogen' grad, at deres handlemuligheder er påvirkede. Dermed kom projektet tæt på sine mål i denne henseende. Arbejdsmæssigt er succeskriteriet også nået, da billedet ved opstart og afslutning er nogenlunde uændret. At så mange fortsat oplever at være ramte på deres sociale liv – selv når stalkingen er ophørt – betyder omvendt, at målet om fastholdelse af sociale relationer langt fra er nået, hvilket kan give anledning for Dansk Stalking Center til at overveje, hvordan brugerne i højere grad end i dag kan hjælpes på dette område. Dette kunne være gennem udvikling af egne tilbud såvel som gennem øget brobygning til eksisterende tilbud med relevans for målgruppen.

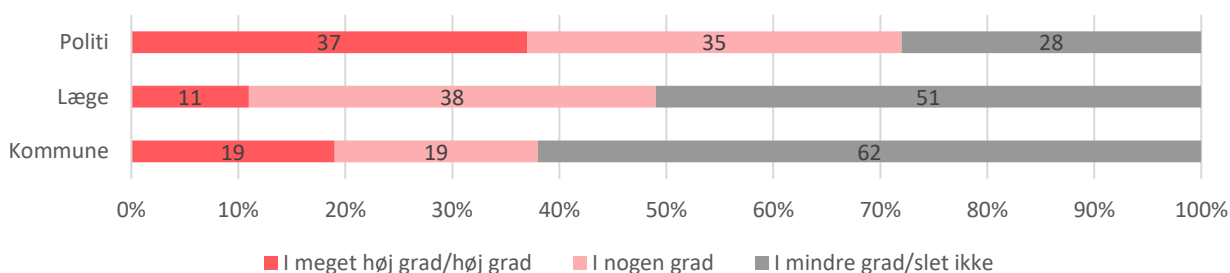
## KONTAKTEN MED KOMMUNE, LÆGE OG POLITI

Afslutningsvis kigges der kort på stalkingudsattes oplevelser af kontakten til kommune, læge og politi, der alle kan spille en væsentlig rolle for, hvordan stalkingudsatte føler hjulpet i deres forløb.

Over halvdelen af de udsatte i status 3 svarer, at de i relation til forløbet har været i kontakt med deres kommune (53 pct.) og har været oftere eller meget oftere i kontakt med deres læge sammenlignet med andre perioder i deres liv (55 pct.). Næsten alle har været i kontakt med politiet (93 pct.).

Kun en mindre andel af de stalkingudsatte oplever imidlertid, at deres kontakt til kommune og praktiserende læge har været præget af en høj grad af viden om stalking. For politiet ser dette noget anderledes ud, da andelen af stalkingudsatte, der er blevet mødt med en høj grad af viden om stalking, er væsentligt større her (37 pct.).

Figur 21. Oplevede du, at personerne, du havde kontakt med, havde viden om stalking? (N = 59)



Kigger man isoleret set på den gruppe af udsatte, der har besvaret ved opstart og afslutning, ses en stigning på 15 procentpoint i andelen, der angiver, at stalkingen er stoppet ved endt forløb. Ligeledes ses en stigning i andelen, der angiver, at politiet har givet formaninger og tilhold i deres sag i perioden. I de tilfælde, hvor politiet har været inde over med formaninger og tilhold, angiver en større andel, at stalkingen er stoppet. Tiltag fra politiet i stalkingsagerne har med andre ord en afgørende betydning.

Ovenstående udvikling kan ikke alene tilskrives projektsamarbejdet, da kun en mindre andel af besvarelserne knytter sig til stalkingudsatte bosiddende i Sydøstjyllands Politikreds. Formentlig er der tale om en række af forklarende faktorer, som blandt andet at Dansk Stalking Center er med til at styrke stalkingudsatte i kontakten med politiet samt det faktum, at projektsamarbejder, som fx Stop Stalking, er med til at skabe øget viden og kompetenceudvikling. Sidst men ikke mindst må de nye nationale retningslinjer på stalkingområdet antages at have været medvirkende til at skærpe fokus på stalking som fænomen samt på håndteringen af disse sager.

Det er positivt, at politiet vurderes at spille en vigtig rolle i forhold til at bringe stalkingen til ophør. Alligevel peger ovenstående på plads til forbedring, så flere stalkingudsatte ved både kontakt til kommune, læge og politi kan opleve, at blive mødt af nogen, der kender til stalking. For Dansk Stalking Center ligger der således fortsat et stort arbejde i udbredelse af viden om stalking til forskellige faggrupper.

---

***”Det at tale med en person med faglig forståelse for stalking, var en stor hjælp. Da jeg ringede, havde jeg det dårligt på den måde, at jeg stadig ikke vidste, hvor slemt det var. Jeg fik rigtig gode råd og begyndte at skrive alt ind i det skema, Dansk Stalking Center har i Word format med screenshots som bevis. Det har været en stor hjælp at kunne gå tilbage i forløbet og godt at have ved hånden, da jeg skulle søge om tilhold” (stalkingudsat)***

---



# INTERVENTION FOR STALKERE

I dette kapitel er fokus på at opnå en dybere forståelse for virkningen af den intervention, Dansk Stalking Center tilbyder til stalkingudøvere. Af brugerdata fremgår det, at 51 stalkingudøvere har modtaget intervention i projektperioden. Datagrundlaget for kapitlet udgøres af interviews og data fra stalkingudøvere, der har udfyldt statusskemaer ved opstart og afslutning. Da der kun er tale om ganske få (7 i alt), der har udfyldt både status 1 og 2, giver det ikke mening at isolere denne gruppe for at kigge på effekt. Derfor bemærkes det, at datagrundlaget for denne gruppe er begrænset og forbundet med en vis usikkerhed, da intervention rettet mod udøvere endnu er et nyt indsatsområde.

## VEJEN TIL INTERVENTION FOR STALKINGUDØVERE

Stalkingudøvere kommer i kontakt med Dansk Stalking Center ved enten at henvende sig selv eller via henvisninger fra politiet – herunder via samtykkeerklæringer fra Sydøstjyllands Politi, der gør det muligt for Dansk Stalking Center at tage kontakt til udøver. Af statusskemaerne fremgår det, at størstedelen af stalkerne har fundet vej til behandlingen på egen hånd gennem internetsøgning, mens enkelte har fået kendskab til Dansk Stalking Center via medier eller via kampagner i det offentlige rum. Enkelte er blevet gjort opmærksomme på centret gennem venner eller familie, ligesom Statsforvaltning og fagpersoner i enkelte tilfælde har spillet en rolle i at guide stalkerne i retning af centret.

I alle sager vedrørende stalkingudøvere etableres hurtigst muligt en direkte forbindelse mellem en psykolog og udøver, da udgangspunktet er, at behandling altid er relevant i disse sager, samt at det er vigtigt med en kort og ukompliceret proces uden for mange led, hvis det skal lykkes at fastholde udøveren i sin motivation for at søge hjælp. Det er således behandlerne, der gennemfører den visiterende samtale og finder frem til, hvilket behandlingstilbud, stalkeren kan tilbydes.

## INDHOLD OG METODER I INTERVENTION FOR STALKINGUDØVERE

Hos Dansk Stalking Center tilbydes stalkingudøveren individuelle motiverende psykologiske samtaler med henblik på at stoppe stalkingen. Målet er at få stalkeren til at indse det u hensigtsmæssige i den praktiserede adfærd. Interventionen omfatter et ikke nærmere defineret antal samtaler med henblik på at skabe indsigt og erkendelse for den pågældendes egne handlinger. Derudover har samtalerne til formål at fastholde motivationen for fortsat behandling og at afklare situationen med henblik på evt. viderehenvisning til behandling i andet regi for at forebygge recidiv.

Stalkingudøvere i behandling hos Dansk Stalking Center repræsenterer både forskellige typer af stalkerer og forskelligartede individuelle og ofte komplekst sammensatte problematikker. Ifølge

behandlerne er det derfor vigtigt, at der i behandlingen ikke fokuseres for meget på typologierne, da disse ikke nødvendigvis er retningsgivende for, hvordan selve behandlingen skal gribes an.

---

***”Behandlingen er meget individuel, men baseret på den samme tilgang. Det er vigtig læring ikke at fokusere for meget på stalkertypologierne. De kan sige noget om trusselsniveauet, men kan ikke sige så meget om, hvordan selve behandlingen skal gribes an. Typologierne har den fare, at man anskuer problematikken meget reduktionistisk, men det er ofte meget komplekse og sammensatte problemstillinger, der er på spil” (behandler)***

---

Der findes således ikke én måde at behandle stalkere på, da behandlingen nødvendigvis må tilrettelægges ud fra den enkelte stalkers karakteristika, situation og behov. Blandt Dansk Stalking Centers behandlere er der imidlertid en tværgående forståelse af, hvad der udgør væsentlige fokusområder og de mest anvendelige metodikker i behandlingen af stalkere. Her nævnes primært relations- og motivationsarbejde og kognitiv adfærdsterapi – herunder mentalisering.

## KARAKTERISTIK AF STALKERE I BEHANDLING

I karakteristikken indgår 28 stalkingudøvere, som har besvaret statusskema 1. Hovedparten er mænd (79 pct.) og gennemsnitsalderen er ca. 38 år. Herudover er stalkingudøverne karakteriseret ved:

- Halvdelen har børn
- Omkring halvdelen er i beskæftigelse eller under uddannelse
- Stalkingen er oftest rettet mod en ekspartner eller en intim relation
- Næsten halvdelen har stalket andre tidligere
- Mange har tidligere været i kontakt med en psykolog eller psykiater
- Godt halvdelen har/har haft en diagnose, hvoraf depression er den hyppigst angivne
- Kun få har/har haft et misbrug

Omkring halvdelen af stalkingudøverne angiver, at stalkingen havde sin begyndelse mere end 1 år forud for opstarten i Dansk Stalking Center, mens den anden halvdel har påbegyndt stalkingen inden for det sidste år. Ved opstarten kan næsten alle betegnes som aktive stalkingudøvere, idet deres sidste kontaktforsøg har været indenfor de sidste 6 måneder. Stalkingudøverne står således oftest midt i situationen, når de kommer i kontakt med centret.

Når stalkingudøverne skal give deres forklaringer på, hvad der ligger til grund for stalkingen, handler det for langt de fleste om at etablere eller genetablere en kontakt eller et forhold. Forklaringerne handler blandt andet om, at stalkingudøverne føler sig bedraget og savner en forklaring på det brudte forhold, at de gerne vil have den stalkingudsatte til at genoverveje forholdet og at de hungre efter viden og informationer om den person, der er genstand for stalkingen. Med tanke på den bredt

accepterede typologi for stalkere, kan det altså siges, at stalkingudøverne, der modtager behandling hos Dansk Stalking Center, primært er den 'afviste type', om end andre typer også er repræsenteret.

## FORVENTNINGER OG MOTIVATION

Som beskrevet er mange stalkingudøvere aktive i deres stalking, når de opsøger hjælp hos – eller henvises til – Dansk Stalking Center. En grundlæggende motivation for at tage imod intervention for mange stalkingudøvere er, at de har fået svært ved at genkende sig selv, og at stalkingen er blevet det altoverskyggende i deres liv. Når de starter op i Dansk Stalking Center giver de derfor udtryk for, at de i særlig grad ønsker hjælp til:

- At opnå forståelse for deres reaktioner, handlinger og stalkende adfærd
- At modtage redskaber til at stoppe den stalkende adfærd nu og i fremtiden
- At få det bedre og komme videre
- At opnå accept af situationen/bruddet
- At blive sig selv igen og få skabt ro om sig selv
- At komme af med sin uvane/sin besættelse/sit behov for at stalke
- At blive bedre til at indgå i og skabe sunde relationer
- At opbygge selvværd nok til at tro på et liv uden den tidligere partner

Den primære motivation for at tage imod intervention er således at kunne ændre på sin egen situation samt at opnå redskaber hertil for således at 'blive bragt tilbage til sig selv'. Dansk Stalking Center har erfaret, at der i de tilfælde, hvor stalkingen har været rettet mod en ekspartner, også kan ligge en væsentlig motivation i at komme til at se sine børn igen, mens kun få nævner et hensyn til den stalkingudsatte som en del af deres motivation for behandlingen.

---

***"Jeg ønsker, at jeg kan komme videre. At han ikke fylder for mig i mine tanker og følelser i alle de ting, jeg foretager mig. At jeg får noget mere selvværd igen, så jeg kommer til at tro på, at jeg sagtens kan leve uden ham" (stalker)***

---

Ifølge behandlerne kan der blandt stalkingudøverne være forskellige grader af erkendelse af det problematiske i den stalkende adfærd og således også forskellige grader af motivation til at modtage hjælp og støtte. Her er den umiddelbare oplevelse, at erkendelse og motivation til at modtage intervention er større blandt stalkingudøvere, der selv opsøger centret, end blandt udøvere der henvises via politiet. Set i dette lys har Dansk Stalking Center via projekt Stop Stalking primært opbygget viden om behandling af stalkere, der er kommet med en vis grad af motivation, mens der fortsat mangles viden om, hvordan stalkingudøvere med en lav grad af erkendelse og en lav motivation for intervention bedst kan hjælpes.

## EFFEKT OG VIRKNING AF BEHANDLING AF UDØVERE

Da data indhentet gennem statusskemaernes før- og eftermålinger endnu er for sparsomt til at skabe viden om effekt, kan der ikke foretages en egentlig analyse af effekt for stalkingudøvere på samme måde, som det er blevet gjort for stalkingudsatte. Nærværende kapitel er derfor baseret på behandlernes og stalkingudøvernes umiddelbare erfaringer og vurderinger af virkninger og effekt sammenholdt med de data, som er tilgængelige. I læsningen af kapitlet er det imidlertid vigtigt at huske på, at det allerede tidligere i rapporten blev sandsynliggjort via FIT, at stalkingudøvere har effekt af behandlingen.

### Udgangspunkt ved opstart

I vurderingen af effekt baseret på FIT blev det vist, at stalkingudøverne ved behandlingens opstart gennemsnitligt scorer lavere end stalkingudsatte. Det kan ses som udtryk for, at stalkingudøverne er i dårlig trivsel – og måske endda på nogle områder føler sig mere forpinte end de stalkingudsatte. Dette underbygges via statusskemaet ved opstart, hvor udøverne har angivet, om de indenfor den sidste uge har følt sig generet eller ulykkelige over en række symptomer. Her har en meget stor andel angivet at være 'meget' eller 'ekstremt meget' plaget af:

- Overbekymrethed
- Tristhedsfølelse
- Ensomhedsfølelse
- Følelse af at være værdiløs
- Manglende tro på fremtiden

Ovenstående billede er genkendeligt for behandlerne, der fortæller, at en stor del af stalkingudøverne ved opstart er forpinte og har et højt angstniveau, og nogle lider ligefrem under selvmordstanker. Hertil kommer også følelser af skyld og skam.

---

*"De er pinlige og skamfulde og giver ofte udtryk for, at de ikke kan genkende sig selv, og at andre ikke kan genkende dem. Når de skal sige noget om virkningen af behandlingen, så giver de udtryk for at være blevet bragt tilbage til sig selv: Sådan som de gerne vil være og selv opfatter, at de er" (behandler)*

---

Set i lyset af ovenstående giver det god mening, at behandlerne oplever, at hovedparten af udøverne kommer med vis motivation i forhold til at skabe forandring og til at tage imod hjælp og støtte.

### Behandlers vurdering

Behandlernes umiddelbare vurdering er, at stalkerbehandlingen virker. De stalkere, som indtil videre har gennemført behandlingen, vurderes at være stoppet med at stalke og har alle givet udtryk for, at

det har haft stor betydning for dem at blive mødt med en rummelighed og forståelse for deres handlinger og ikke mindst, at der har været tid til, at behandlingen har taget den tid, den skulle tage. Herudover har tilbagemeldingerne fra udøvere handlet om, at de har opnået større selvindsigt og er blevet bedre til at mærke efter, hvornår de skal passe på og hvad de kan gøre. Slutteligt har stalkerne givet udtryk for, at behandlingen har været med til at tilvejebringe alternative tanker, handleplaner og fornyet tro på, at stalkingadfærden ikke er et gen i dem, men noget der er opstået i en specifik sammenhæng, som de skal være opmærksomme på fremover.

At nogle stalkere benytter muligheden for at rette fornyet henvendelse, hvis de kan mærke, at den stalkende adfærd atter trænger sig på, kan ikke henføres til mangel på effekt af behandlingen – måske endda tværtimod. At trangen til at stalke kommer tilbage kan fx hænge sammen med, at konteksten ikke har ændret sig, mens dét at stalkeren i denne situation retter fornyet henvendelse kan tolkes som et udtryk for, at stalkeren har opnået en bedre indsigt i sine egne følelser og måder at reagere på.

### Stalkernes egne vurderinger

Indtil videre har relativt få stalkere, som har været i et forløb, besvaret det afsluttende statusskema. Svarene kan derfor ikke generaliseres og kan alene bruges til at pege på tendenser, som dog understøttes via de interviews, der er blevet gennemført med stalkere til brug for evalueringen.

#### Stor tilfredshed og høj grad af motivation til at stoppe

Stalkerne er alle enige om, at tilfredsheden med forløbet i Dansk Stalking Center har været meget stor, samt at de gennem forløbet har opnået forbedret viden om, hvorfor de stalke, hvordan stalkingen påvirker den stalkede og i de tilfælde hvor børn er involveret også, hvordan stalkingen kan påvirke de involverede børn. I interviewene fremhæves det imidlertid som positivt, at forløbet i højere grad har lagt vægt på stalkers egne følelser, reaktioner og adfærd, fremfor den smerte stalkeren påfører andre.

For de fleste stalkere i evalueringen, gør det sig gældende, at behandlingen i høj eller meget høj grad har motiveret dem til at stoppe med at stalke, og alle giver udtryk for helt eller delvist at være stoppet med at stalke som følge af behandlingen.

---

*”Jeg kører overhovedet ikke forbi eller tænker på det længere eller noget som helst. Jeg er stoppet. Og det er ikke kun noget jeg føler. Det er helt klart noget, jeg er kommet ud af. Mine venner og min familie siger også, at nu er jeg ham den gode gamle, som de altid har kendt mig som” (stalker)*

---

#### Den specialiserede viden om stalking har betydning for oplevet udbytte

Som berørt har næsten alle stalkere på et tidligere tidspunkt været i behandling. Det gør sig også gældende for tre af interviewpersonerne, som samtidig fortæller, at det har haft afgørende betydning for dem at modtage behandling hos Dansk Stalking Center. Deres oplevelser har været, at de har haft

væsentligt større udbytte af behandlingen i centret, da behandlingen her har baseret sig på specialiseret viden om stalking, hvorimod den øvrige behandling har været mere generel.

---

***”Jeg havde tidligere haft kontakt med sådan en helt almindelig psykolog, men det fik jeg ikke noget ud af. Så det her med, at det var deres fagområde, og så også at det var gratis. Men mest at det var deres specifikke fagområde. De kender det jo også fra den udsattes side, så de havde en viden, der gik hele vejen rundt” (stalker)***

---

Det har også betydning for stalkernes oplevede udbytte, at Dansk Stalking Center har andre stalkere i behandling. Dels fordi at behandlerne herigennem har stort indblik i de følelser og reaktionsmønstre, der er på spil for stalkerne, men også fordi at det betyder meget for stalkerne ikke at føle sig alene og unormale. Det betyder noget at vide, at der er andre, der har det ligesom dem, at de ikke er alene om at have svært ved at stoppe den stalkende adfærd samt at centret også har kendskab til udsatte.

### **Relationen til behandlerne**

De interviewede stalkere har oplevet en god relation til deres behandlere. De bruger udtryk som 'god kontakt' og 'god kemi'. Af interviewene fremgår det tydeligt, at de har følt sig mødt og forstået i forløbet, men også at de har følt sig tilpas udfordret, hvilket har været befordrende for at opnå forandring.

---

***”Det var et vanvittigt godt forløb. Han var nærværende og tilstede og enormt meget lyttende. Han gav mig sådan nogle små bitte stikpiller, kan man sige, men jeg følte aldrig, at han prøvede at guide mig hen, der hvor han gerne ville have mig hen. Det var mig selv, der skulle komme derhen, hvor jeg kunne indse, at det var forkert, og hvor jeg gerne ville hen. Men han gjorde det på den måde, at jeg selv så det gode i at stoppe [med stalkingen]” (stalker)***

---

Stalkerne oplever, at der er blevet taget godt hånd om dem, og at de har følt sig trygge undervejs i forløbet. Det betyder samtidig, at det for nogle stalkere kan være svært og utrygt at skulle afslutte forløbet til trods for, at tiden er blevet vurderet moden hertil.

Her gives der i særlig grad udtryk for, at de kan komme til at savne at kunne snakke med nogen om deres situation. Til trods for at personer i stalkernes omgivelser har kendt til deres situation og handlinger, har de nemlig ikke oplevet, at disse personer har kunnet udgøre en oprigtig støtte eller har kunnet tale med dem om de ting, der skete. Hertil skal dog siges, at stalkereren måske heller ikke selv har udvist den samme åbenhed overfor omgivelsernes forsøg på støtte, som de har udvist overfor behandleren, der udgør en mere neutral part.

---

***”Mine venner og familie kunne ikke trænge ind til mig. De ville meget gerne hjælpe mig, men de kunne ikke trænge ind til mig” (stalker)***

---

## Udbyttet af behandlingen

Noget af det vigtigste, stalkerne oplever at få med sig fra forløbet i Dansk Stalking Center, at de bliver mere opmærksomme på deres følelser, ligesom de bliver bedre til at stoppe op og reflektere over, hvordan de handler på følelserne.

---

*"I dag vil jeg sige, at jeg reflekterer mere over nogle ting, hvor jeg pludselig igen ser mig selv, hvis jeg nu siger: 'Nu skal du lige forbi huset, fordi du skal holde øje med hende'. Der skete noget i slutningen af vores ægteskab, som gjorde, at kontrolfreakgenet virkelig trådte i karakter. Det bøvler jeg stadigvæk lidt med, men nu spørger jeg mig selv: 'Hvorfor er det lige, at du kører forbi huset nu?'. For at få den refleksion i mit hoved i gang og så sige: 'Hvorfor gjorde du lige det nu?'. Det er en af de ting, som jeg har været glad for. Sådan ligesom prøve at stoppe op og sige: 'Hvorfor er det lige, at du gør det her nu?'. Eller: 'Hvorfor sagde du så lige det nu?'. Altså få den der refleksion i gang (...) Før der var jeg rigtig meget i mit hoved. Jeg havde ikke resten af mig med" (stalker)*

---

Herudover peger en stalker også på, at han er blevet bedre til at genkende følelserne, mærke hvornår han skal være særligt opmærksom og til at håndtere følelserne. Herunder er han blevet mere bevidst om, hvordan udefrakommende faktorer kan være med til at forstærke bestemte følelser hos ham.

---

*"Det, som jeg også har fået med mig, det er det, vi kalder 'hestehuller', oppe ved [psykologen]. At jeg kan mærke, at hvis jeg er på vej hen i det, hvad skal jeg så gøre for at komme væk derfra (...) Det kunne godt være de der nedadgående humørspiraler, hvor jeg synes, at jeg bliver rigtig vred og bitter og alle de der ting, ikke også? Dem synes jeg også, at jeg håndterer langt hen ad vejen" (stalker)*

---

Stalkerne oplever også, at de gennem behandlingen i Dansk Stalking Center har modtaget konkrete redskaber til, hvad de kan gøre for at undgå den stalkende adfærd. Her nævner de blandt andet teknikker til at stoppe op og tænke, inden de foretager sig noget. De nævner også helt lavpraktiske redskaber som opretholdelse af en god døgnrytme samt at holde sig beskæftiget, så destruktive tanker og bitre følelser ikke får lov til at fylde mere end nødvendigt.

---

*"En ting jeg har fundet ud af, det er, at jeg som arbejdsløs i hvert fald ikke skal vende døgnet om, så jeg sover om dagen og er vågen om natten. Så jeg passer min seng og står op, ikke senere end 9 i hvert fald. Jeg ordner de ting, som jeg skal ordne. Jeg skal skrive to ansøgninger om ugen for at få understøttelse og komme til diverse møder og aftaler. Jeg skal bare ud af den her lejlighed. Det jeg skal bruge den til, det er selvfølgelig, at jeg skal spise noget aftensmad her og så skal jeg være her, når jeg skal sove. Og så ikke mere. Fordi så er jeg ude at foretage mig noget andet. Så sidder jeg ikke og bliver overvældet af alle mulige tanker" (stalker)*

---

Helt grundlæggende peges der også på, at det har være gavnligt at modtage konkrete redskaber til at gøre formålet med stalkingadfærden klart for dem selv samt til at foretage vurderinger af, hvorvidt stalkingen tilfører noget positivt i deres liv.

---

*“Han havde sådan nogle gode værktøjer og øvelser, som jeg fik til opgave at tænke over. Og så kunne jeg jo pludselig se, at det var kun et plus for mig at gøre noget godt for mig selv i stedet for at prøve at kæmpe for noget, som alligevel aldrig ville komme til at ske. Han fik sat det krystalklart op for mig og gav mig nogle værktøjer, der kunne få mig til at se det og til at leve efter det” (stalker)*

---

Sidst men ikke mindst er et oplevet udbytte af behandlingen en større trivsel samt oplevelsen af at være blevet bragt i bedre balance. Her peges fx på glæde, mildere temperament og følelsen af igen at kunne være noget for andre.

---

*“Jeg har forandret mig rigtig meget. Jeg er blevet glad og jeg kan tænke på andre mennesker og lytte til andre igen (...) Jeg er i princippet bare blevet mig selv. Jeg er blevet gladere og mere afbalanceret. Jeg kan også mærke det på mit temperament. Førhen skulle der ingenting til før jeg blev sur eller tvær. Det [behandlingen] har givet mig et roligt sind og et gladt sind. Jeg synes, jeg er i mål” (stalker)*

---

### **Stalkingen stopper, men symptomerne forsvinder ikke**

Ifølge behandlerne ses det hos stalkingudøverne, at den aktive stalking relativt hurtigt stopper efter opstart i behandling, mens symptomerne, her forstået som følelserne og trangen til at stalke, kan vare ved. Derfor er det vigtigt, at forløbet rækker ud over perioden for den aktive stalking.

Af stalkernes egne fortællinger ses ligeledes, at impulsen til at stalke kan vare ved eller dukke op fra tid til anden – også i et perspektiv, der rækker ud over behandlingen. Behandlingen kan således bidrage til at gøre stalkerne mere modstandsdygtige overfor pres og belastninger i hverdagen, men den kan ikke altid få følelserne eller impulsen helt til at forsvinde.

Nogle stalkere giver efter endt behandling udtryk for, at de stadigvæk synes, det er svært af og til, og at det kræver en aktiv indsats at holde følelser og tanker på afstand eller at lægge dem bag sig. Andre føler, at de har lagt stalkingen fuldstændig bag sig og er kommet videre i deres liv.

---

*“Når jeg var sammen med min familie og venner før, så var jeg jo kun fysisk til stede. Jeg var slet ikke mentalt til stede, for jeg tænkte på det 24/7. Men det er helt anderledes nu. Nu er jeg også med mentalt. Jeg er kommet ud af den der trummerum-verden, jeg var i, hvor jeg kun fokuserede på én ting” (stalker)*

---



For nogle af de interviewede stalkere gør det sig gældende, at selvom de er stoppet med at stalke og føler sig mere i balance som følge af forløbet, så oplever de stadig, at der er et stykke vej igen, før de er kommet helt videre. Her skal det retfærdigvis nævnes, at der på interviewtidspunktet er gået relativt kort tid, siden behandlingen blev afsluttet.

### **Stalkere bør søge hjælp hos Dansk Stalking Center**

Som det tydeligt fremgår, så oplever stalkerne positive virkninger og effekt af behandlingen i Dansk Stalking Center. Af samme grund ville de ikke tøve med at anbefale andre i en situation lig deres egen at søge behandling. Forståelsen for deres situation, den specialiserede viden, den øgede selvindsigt og redskaberne til at holde den stalkende adfærd fra livet er blandt årsagerne til, at andre stalkere kan anbefales at søge hjælp og støtte her.

---

***”Udover den hjælp, at vi selvfølgelig har håndteret stalkingen, har [psykologen] også været rigtig sød til at tage hånd om... Nu sidder jeg og bliver berørt. Han har taget hånd om, at jeg også skal videre som menneske (...) Det har også været en svær proces og den er stadigvæk svær. Men jeg vil helt klart anbefale og sige: ”Søg hjælp” (stalker)***

---

En enkelt stalker opfordrer til, at Dansk Stalking Center lægger meget mere vægt på behandlingen af udøvere. Med udgangspunkt i sin egen situation, vurderer han, at det i dette tilfælde var den udøvende part – altså ham selv – der ville få mest ud af behandling, idet stalkingen dominerede hele hans liv og bragte ham i stor mistro. Da han indledningsvis søgte viden på Dansk Stalking Centers hjemmeside, kunne han imidlertid kun delvist genkende sig selv. Derfor mener han, at det kunne være mere tydeligt, at behandlingen også er fokuseret omkring at hjælpe udøveren og bringe udøveren tilbage i trivsel.

---

***”Jeg synes måske, de gør for lidt ud af det for os [stalkere]. Det kører meget på, hvor forfærdeligt det er for de andre [de stalkingudsatte]. Jeg tror faktisk, at behandlingen kan være mindst lige så god for den, som gør det [stalker], som for dem, der er udsat for det” (stalker)***

---

Som nævnt kan stalkerne opleve, at konteksten er uændret til trods for, at de selv har forandret sig som følge af forløbet. For en af stalkerne betyder dette en pludselig opmærksomhed på, at han savner et netværk, der kan tage hånd om ham. Derfor mener han, at introduktion til nye netværk sideløbende med behandlingen, kunne have været positivt i forhold til at støtte op om hans udvikling og fortsatte arbejde med sig selv og med at holde den stalkende adfærd fra livet.

## LANGSIGTEDE EFFEKTER

Dansk Stalking Centers erfaring er, at den aktive stalking stopper, når en udøver kommer i behandling. Da behandlingen af udøvere er et nyere tilbud, mangler der imidlertid fortsat viden om behandlingens langsigtede perspektiver, da det ikke vides, om stalkerne vil formå at holde den stalkende adfærd på afstand på længere sigt.

Som vist kan symptomer og impuls til stalkende adfærd være ved eller vende tilbage, hvorfor det er en stor tryghed for stalkeren at kunne komme tilbage for en støttende samtale. Dette er allerede et opmærksomhedspunkt hos Dansk Stalking Center, som altid har en dør stående åben for genhenvendelser. I et fremadrettet perspektiv kunne man dog forestille sig, at centret kan arbejde mere målrettet med at hjælpe stalkingudøvere med behov ind i nye sammenhænge, som kan minimere risikoen for genoptagelse af den stalkende adfærd. Ikke mindst fordi, at en del af stalkerne også tidligere har udøvet stalkende adfærd, og derfor måske vil være tilbøjelige til at gøre det igen.

Som også foreslået i devalueringen af projekt Stop Stalking kunne sådanne nye sammenhænge fx være støttegrupper, mentorstøtte, nye netværk, beskæftigelsesrettede indsatser mm.

# KONKLUSION OG ANBEFALINGER

I rapporten er resultaterne af slutevalueringen for projekt Stop Stalking præsenteret. Evalueringen baserer sig på kvantitative og kvalitative data indhentet i samarbejde mellem Dansk Stalking Center og evaluatør.

Stop Stalking er gennemført i perioden 2016-2018 i samarbejde mellem Dansk Stalking Center og Sydøstjyllands Politi. Projektet har været et udviklingsprojekt med fokus på politiets indhentning af samtykkeerklæringer til brug for stalkingudsattes og stalkingudøveres kontakt med Dansk Stalking Center, metodeudvikling og netværksopbygning samt psykosocial intervention i form af samtaler med både stalkingudsatte og stalkingudøvere. Projektet har været finansieret af Justitsministeriets særlige kriminalpræventive pulje.

Overordnet betegnes projektsamarbejdet som en succes, hvor partnerne har oplevet gensidigt udbytte. Medarbejdere i Sydøstjyllands Politi har fået øget viden om stalking gennem seminarer og workshops, og projektet har afstedkommet, at procedurer og arbejdsgange er blevet justeret og optimeret til gavn for håndteringen af stalkingsager. Ligeledes har politiet oplevet det som tilfredsstillende og ressourcebesparende at kunne henvise involverede i stalkingsager til specialiseret vejledning, rådgivning og behandling, hvor borgerne også er blevet klædt på med viden om dokumentation og bevisindsamling. Dansk Stalking Center har opnået en unik adgang til at kunne hjælpe brugere, som de måske ikke ville have fået kontakt til på anden vis.

I projektet blev idéen om faste nøglemedarbejdere på stalkingområdet videreført med blandet succes. Politiets store reorganisering medførte usikkerhed om, hvem der skulle udgøre nøglemedarbejderne, hvilket – sammen med politiets øvrige opgaver – havde indflydelse på deltagelsen i workshops mm. Deltagende medarbejdere oplevede imidlertid et stort udbytte ved at være blevet klædt på med viden om stalking samt ved at have udvekslet erfaringer med kolleger. Afslutningsvis i projektet begyndte der at komme klarhed over, hvem der efter reorganiseringen skulle være politiets nøglemedarbejdere på stalkingområdet. Her var et betydeligt overlap mellem tidligere og fremadrettede nøglemedarbejdere, så meget af den allerede oparbejdede viden fortsat ligger hos relevante medarbejdere.

Samarbejdet mellem Sydøstjyllands Politi og Dansk Stalking Center har haft positive sideeffekter såsom inkludering af stalking i undervisningen af nye politistuderende samt politiets undervisning af frivillige hos Dansk Stalking Center. I forhold til det videre arbejde med vidensopbygning og nøglemedarbejdere hos politiet, er evalueringen kommet med en række anbefalinger, der blandt andet omhandler understøttelse af konceptet med faste nøglemedarbejdere via ledelsesopbakning og rolleklarhed, opskalering af fora til videnoverlevering samt tydelighed omkring, hvilken viden der stilles til rådighed. Ligeledes anbefales det at understøtte engagement og ejerskab til samarbejdet ved løbende overlevering af resultater og viden herfra.

Evalueringen har vist, hvordan der i projektet er arbejdet med udbredelse af viden om stalking, netværksopbygning og fortalervirksomhed. Ligeledes er det vist, hvordan der er arbejdet med metodeudvikling og inddragelse af nye redskaber med henblik på at opbygge viden og kvalificere den samlede indsats mod stalking. Her er blandt andet arbejdet med forskellige typer af screenings- og risikoværktøjer samt redskaber, der kan dokumentere viden om virkninger og effekt af intervention. I projektperioden er desuden åbnet en stalker-hotline og arbejdsgange og procedurer er blevet justeret. Fx har Dansk Stalking Centers socialrådgivere fået en mere fremtrædende rolle i visitation og rådgivning, en model for sagssparring mellem Dansk Stalking Centers enheder er etableret, og politiets Servicecenter er blevet tildelt en mere proaktiv rolle i indhentningen af samtykke.

Projektets arbejde med samtykkeerklæringer har givet Dansk Stalking Center en unik kontakt med stalkingudsatte og stalkingudøvere, der ikke selv ville have opsøgt rådgivning og behandling, og politiet har været glade for at kunne henvise borgere til kvalificeret og specialiseret hjælp. For Sydøstjyllands Politi er det i dag fast procedure at orientere om Dansk Stalking Centers tilbud samt at tilstræbe indhentning af samtykke både i Servicecenter og sagsbehandlingen. Skriftligt samtykke er ikke altid muligt, og introduktionen af samtykkeerklæringen kan være dilemmafyldt for politiet, hvorfor indhentning af samtykke kan nedtones eller udskydes. Evalueringen viser, at baggrund, erfaring og rutine kan spille ind på, hvordan samtykkeerklæringen præsenteres. Uanset hvordan den præsenteres, kan det dog ikke forventes, at alle ønsker at afgive samtykke. For udsatte kan det fx hænge sammen med uoverskueligheden af at involvere flere i deres sag. For udøvere kan det fx hænge sammen med en lav grad af erkendelse af det problematiske i deres adfærd.

Det er vanskeligt at opgøre, hvor mange af Dansk Stalking Centers brugere, der er henvist af Sydøstjyllands Politi. Kigges kun på antallet af brugere, Dansk Stalking Center har fået kontakt til via samtykkeerklæringer fra Sydøstjyllands Politi er antallet betydeligt under projektets målsætning. Her er imidlertid en stor usikkerhed om tallet, da mange borgere henvises uden brug af samtykke, borgere kan have opgivet 'omveje' som årsagen til kontakten, og Dansk Stalking Centers telefonrådgivere får ikke altid spurgt ind til brugernes kendskab eller spurgt uddybende ind til politikreds.

Grundet det lave antal brugere, som giver samtykke, og den store usikkerhed forbundet med registrering rejser spørgsmålet, om samtykkeerklæringen fremadrettet er nødvendig. Her konkluderes, at selve eksistensen af erklæringen og målet om indhentning af samtykke kan være med til at fastholde politiets fokus på at informere om Dansk Stalking Center og på, at der er hjælp at hente for både udsatte og udøvere. Desuden antages det, at konfrontationen med samtykkeerklæringen et klart signal til borgerne om, at stalking er et reelt problem, som det er muligt at opnå hjælp til. Endelig ses en tendens til, at Dansk Stalking Center gennem samtykkeerklæringer kommer i kontakt med en anden og mere alvorlig type sager. På denne baggrund er samtykkeerklæringen ikke overflødig. Fortsættes arbejdet med implementering af samtykkeerklæringen som en fast praksis i Sydøstjyllands Politi, anbefaler evalueringen, at dette arbejde understøttes, fx gennem yderligere kompetenceudvikling af servicecentermedarbejdere, tydeliggørelse af samtykkeerklæringens funktion for borgere og politi og udarbejdelse af simple hjælperedskaber til brug for henvendelser i stalkingsager og indhentning af samtykke. Tiltag der alle formodes at kunne indvirke positivt på antallet af indhentede samtykker og henvisninger til Dansk Stalking Center.

At Sydøstjyllands Politi har fået øget viden om stalkingsager, er blevet bedre til at identificere denne sagstype og har fået nye redskaber til at registrere sagerne, ses tydeligt af udviklingen i tallene for registrerede stalkingsager. I 2013 blev en enkelt sag registreret, mens flere hundrede stalkingsager er registreret i årene 2017/2018. Den markante stigning af registrerede sager begyndte i 2014 – året for indgåelsen af samarbejdet mellem Dansk Stalking Center og Sydøstjyllands Politi. Den kan derfor blandt andet ses som udtryk for øget viden og opmærksomhed samt nye redskaber og procedurer hos politiet som følge af projektsamarbejdet. Hos Dansk Stalking Center har udviklingen været mærkbar, da der i projektperioden har været en stigning i antallet af henvisninger fra politiet, både hvad angår henvisninger fra Sydøstjyllands Politi og henvisninger fra politiet i et bredere perspektiv. Sidstnævnte formodes at være hjulpet godt på vej af de nye nationale retningslinjer på stalkingområdet.

Hovedparten af de stalkingudsatte og stalkingudøvere, der henvender sig til Dansk Stalking Center, kommer til at indgå i et forløb, mens kun få falder uden for målgruppen. De fleste modtager støtte og rådgivning via samtaler med socialrådgiver, mens en tredjedel modtager intervention i form af psykologbehandling. Mange gør brug af en kombination af hjælpemuligheder, herunder også juridisk rådgivning. På baggrund af FIT-målinger konkluderes det, at både udsatte og udøvere har moderat effekt af interventionen. Her bemærkes, at stalkingudøvere i udgangspunktet er i lavere trivsel end stalkingudsatte. Det er også denne gruppe, der har det højeste gennemsnitlige antal samtaler og den længste varighed af forløb. Resultaterne understøtter således vigtigheden af at tilbyde behandling til gruppen af udøvere, men levner også plads til at udvikle yderligere på behandlingen.

Størstedelen af de udsatte brugere er kvinder, og stalker udgøres i mange tilfælde af en ekspartner, hvoraf nogle allerede i forholdet udsatte dem for fysisk og/eller psykisk vold. Stalkingen implicerer oftest andre end den udsatte. For mange har stalkingen en stor intensitet, da de oplever uønsket kontakt på daglig eller ugentlig basis. Dette oftest i form af skriftlig elektronisk kontakt, opkald, overvågning og forfølgelse. For de fleste brugere er stalkingen fortsat aktiv og har stået på igennem længere tid ved opstarten i centret.

Størstedelen af de stalkingudsatte oplever følger af stalkingen, der vedrører både deres trivsel, sociale liv, arbejdsliv og handlemuligheder – og dette uanset om stalkingen er aktiv eller ej. Deres forventninger til interventionen er, at de kan modtage specialiseret og kompetent rådgivning, blive klædt på til kontakt med politi og myndigheder og opnå konkrete redskaber til at tackle deres situation. Ligeledes ønsker de hjælp til bearbejdning af oplevelsen, forståelsen af egne reaktioner og følelser og opnåelse af psykisk bedring. Helt grundlæggende ønsker de hjælp til at komme tilbage til normalitet og til at være til stede i livet igen.

Stalkingudsatte udtrykker stor tilfredshed og udbytte af deres forløb. De fleste har opnået konkrete redskaber til at handle i forhold til deres situation og føler mere medbestemmelse i hverdagen som følge af forløbet. Objektivt set kan der konstateres effekt gennem positive forandringer i symptom-billedet for både fysiske og psykiske symptomer. Det bemærkes, at forløbene ikke gør de udsatte symptomfrie, men hjælper til at minimere følgevirkninger og til at gøre følgevirkningerne til et vilkår, der er til at leve med. Ligeledes bemærkes, at de psykiske symptomer hænger bedre ved end de fysiske. Effekt ses også i form af udvidede handlemuligheder og gennem de stalkingudsattes oplevelser af, hvor hæmmede de føler sig på arenaer som familieliv, arbejdsliv og socialt liv. Det konstateres, at

projektet har været tæt på at opfylde succeskriteriet om udvidede handlemuligheder, og at de udsatte har formået at fastholde deres arbejdsmæssige tilknytning. Samtidig konstateres det, at stalkingen har haft vidtgående konsekvenser for de udsattes sociale liv, og succeskriteriet vedrørende de stalkingudsattes fastholdelse af deres sociale tilknytning ikke er nået. Dette kan give anledning til at Dansk Stalking Center overvejer, hvordan brugerne i højere grad kan hjælpes på dette område, fx gennem udvikling af egne tilbud såvel som gennem øget brobygning til eksisterende tilbud.

En større andel af de udsatte har været i kontakt med kommune, læge og politi i stalkingforløbet. Kun en mindre andel oplever, at kontakten til kommune og læge har været præget af en høj grad af viden om stalking. Hos politiet oplever flest udsatte af være blevet mødt med en høj grad af viden og det ses, at i de tilfælde, hvor politiet har været inde over med formaninger og tilhold, angiver en stor andel, at stalkingen er stoppet. Tiltag fra politiet har med andre ord en afgørende betydning for at stalkingen stopper. Alligevel peger evalueringen på plads til forbedring, samt at der for Dansk Stalking Center fortsat ligger et stort arbejde i at udbrede viden om stalking til forskellige faggrupper.

For stalkingudøvere gælder det, at andelen, der selv opsøger Dansk Stalking Center, er større end andelen, der kommer via politiet. Hovedparten af udøverne er mænd og deres stalking er oftest rettet mod en ekspartner eller en tidligere intim relation. Den 'afviste' stalkertype er således den mest fremtrædende. En overvægt af stalkerne har tidligere været i kontakt med en psykolog eller psykiater og mange har/har haft en diagnose, hvor depression er hyppigst angivet. Omkring halvdelen af stalkerne har påbegyndt stalkingen for mere end et år siden, mens den anden halvdel er begyndt inden for det seneste år. Næsten alle er aktive stalkere ved opstarten i centret.

Stalkerne ønsker primært hjælp til at opnå forståelse for deres reaktioner, handlinger og stalkende adfærd, at modtage redskaber til at stoppe adfærden, at komme af med deres besættelse og blive sig selv igen samt til at blive bedre til at indgå i og skabe sunde relationer. Motivationen kan også ligge i at komme til at se sine børn igen, men kun få nævner hensynet til udsatte som en del af deres motivation. Stalkere, der selv henvender sig, har typisk en højere motivation end stalkere henvist af politiet, og da de fleste stalkere selv finder vej til Dansk Stalking Center, mangler der fortsat viden om, hvordan stalkere med lav grad af erkendelse og motivation for intervention bedst kan hjælpes.

Stalkingudøvere er i dårlig trivsel, når de opsøger centret, og er på nogle områder mere forpinte end de stalkingudsatte. En stor andel er plaget af overbekymrethed, følelser af tristhed, ensomhed og værdiløshed samt manglende tro på fremtiden. Skyld og skam er også fremtrædende følelser. Behandlernes vurdering er, at interventionen for stalkere virker, og at stalkerne stopper med at stalke. Da udøverbehandlingen endnu er ny, vides det dog ikke, om adfærdsændringen er varig. Behandlerne oplever, at det har betydning for stalkerne at blive mødt med forståelse, og det vurderes, at de via behandlingen opnår større selvindsigt og får fornyet tro på, at de kan komme til at stoppe den stalkende adfærd. At nogle stalkere retter fornyet henvendelse efter en periode uden stalking, tolkes som udtryk for, at stalkerne har opnået bedre indsigt i egne følelser og måder at reagere på.

Stalkerne selv oplever stor tilfredshed med forløbet, som giver dem en høj grad af motivation til at stoppe med at stalke. De opnår indsigt i, hvordan stalkingen påvirker dem selv og andre, men lægger vægt på det betydningsfulde i, at forløbet fokuserer på deres egne følelser, reaktioner og adfærd,

fremfor den smerte, de påfører andre. Flere har tidligere modtaget anden hjælp uden effekt og fremhæver betydningen af at modtage specialiseret hjælp fra nogen med stor viden om stalking. Stalkerne oplever en god relation til behandlerne, der møder dem med forståelse, men også udfordrer dem, hvilket er befordrende for at opnå forandring. Stalkingudøverne oplever som deres vigtigste udbytte, at de bliver opmærksomme på deres følelser og hvilke faktorer, der forstærker bestemte følelser, samt hvordan de reagerer herpå. Via behandlingen bliver de bekendte med konkrete redskaber til at undgå stalkende adfærd og til at vurdere, hvilken betydning stalkingen har for deres liv. Ligeledes vurderer stalkerne, at behandlingen bringer dem i bedre trivsel og mental balance.

For nogle stalkere kan det føles utrygt at afslutte behandlingen, selvom tiden er moden hertil. Til trods for at de har indstillet den stalkende adfærd, kan de svære følelser og impulsen til at stalke vare ved. Derfor er det vigtigt, at behandlingen ikke afsluttes så snart stalkingen stopper, men at der i en periode arbejdes videre med at skabe modstandsdygtighed overfor pres og belastninger i hverdagen. Der peges også på, at introduktion til nye netværk sideløbende med behandlingen vil kunne have en positiv funktion i forhold til at støtte op om den videre udvikling og til at holde den stalkende adfærd fra livet.

Grundet de positive oplevelser med behandlingen, vil stalkerne anbefale andre stalkere at søge behandling. Synspunkter er her, at udøvere måske endda vil kunne profitere mere af behandlingen end udsatte, samt at Dansk Stalking Center med fordel vil kunne arbejde med kommunikationen omkring udøverbehandling, så flere stalkere kan genkende sig selv og opsøge hjælpen.

## INFORMATION OM PUBLIKATIONEN

### Udarbejdet af SocialRespons for Dansk Stalking Center



### Støttet af Justitsministeriets særlige kriminalpræventive pulje



JUSTITS MINISTERIET

### SocialRespons

SocialRespons er en analyse- og konsulentvirksomhed, som leverer projektudvikling, evaluering og rådgivning inden for det sociale område. SocialRespons er specialiseret i inddragelse af målgrupper og medarbejdere samt anvendte proces- og resultatevalueringer. Publikationen kan frit citeres med angivelse af kilden. Ved gengivelse af publikationen modtages produktet gerne af SocialRespons.

[www.socialrespons.dk](http://www.socialrespons.dk)